

Forfatter: Larsen, Karl

Titel: Dommens Dag

Citation: Larsen, Karl: "Dommens Dag", i Larsen, Karl: *Dommens Dag*, 1908, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-larsenk_09-shoot-workid54089.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Dommens Dag

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

KAPITEL

DOMMENS DAG

HAGERUPs FORLAG

HOVEDKOMMISSIONÆR FOR NORGE: H. ASCHEHOUG & CO.

1908

KJØBENHAVN — GRÆBES BOGTRYKKERI.

I KAPITEL

Paa en frisk og lys Dag lige i Begyndelsen af April kom en General ved To-Tiden kørende i aaben Automobil ned ad Friedrichstrasse i Berlin.

Chauffeuren havde jævn Fart oppe; Solen skinnede og begyndte at varme.

Officeren saa op i den høje, klare Luft og kastede saa et Blik paa den hele Mylder af Køretøjer, der krydsede ud og ind omkring ham, og paa alle de mange Mennesker, der fyldte Fortovene til begge Sider. Morsomt var det egentlig, at i alle Gader dog bestandig den ene Side var den mest befærdede, hvor ogsaa de stoltserede af Sted, som gik for at spasere. Dem var der mange af i Dag i det straalende Vejr, og de hævede sig tydeligt frem imellem de andre, som bare havde Forretninger i Hovedet, saa at Paaklædning og Holdning faldt, som det kunde bedst. Det var, som naar man i et stort, rindende Vand skarpt kunde skelne en strid, mindre Strømning.

Paa Kranzlers Hjørne under den Linden var 6der Trængsel af Mennesker. Inde i Kaféen sad Damer og Herrer tæt op mod Ruderne, Damerne med kulørte Hatte. Det tog sig næsten ud som Klynger af mægtige Potteplanter, der var stillet op i Vinduerne.

Og da Generalens Automobil sagtnede Farten i Svinget ud imod «Linden», mødte der ham en uroligt dirrende, slibende Skingren, som trængte igennem hele Kværnen af Menneskestemmer, Drønet af Omnibusserne, Hestehovenes Klip-Klap og de susende Automobilers Signalskrat. Den kom fra titusinder af Spurve, der helt sortnede de endnu nøgne Træer, som strittede i det skarpe Foraarslys.

«Det var jo Krigsministeren!» hørte han en Herre sige til en anden.

Ja, tænkte Generalen, medens Automobilten tog rigtig Fart igen, det er ganske rigtig Krigsministeren. Og han kunde for Øjeblikket have den største Lyst til at tænde sig en Cigar og køre en Tur paa mange Timer, langt ud over Tiergarten, der hen, hvor Landet begynder, med grønnende Vintersæd og fugtig Lugt fra Brakmarkerne. Men han maa, efter et flygtigt Besøg hos Generalstabschefen, vende om og naa hjem til sit Kontor i Leipzigerstrasse, for at vente, vente paa en Telefonopringning, som ...

Krigsministeren skar med Vilje sin Tankegang over og gjorde Alvor af at tænde sig en Cigar. Han lod de første blaa Røgskyer rigtig duftende og 7pirrende bølge omkring sig, idet han nu i stærk Fart susede videre igennem Udkanten af Tiergarten; Lyden af Trommen fra Brandenburger Portvagten, som var raabt til Gevær, tabte sig bag ham.

Udenfor Generalstabsbygningen holdt Automobilten en ti Minuters Tid.

Saa vendte Ministeren tilbage, steg op igen og tog Fart ned ad Königgrätzerstrasse.

Han røg endnu aandsfraværende paa sin Cigar, indtil han kastede Stumpen med et Blik, der var meget langt borte.

Maaske om en halv Time — inden Klokken tre allerede — vilde Telefonen ringe paa hans Bord med den Melding, som kort Tid efter kom til at give et Ryk i hvert eneste af disse hundredetusinder af Mennesker, som nu talte og handlede, om ikke sorgløst, saa dog uden nogen Sorg, der greb dem om Hjertet netop i dette Øjeblik. Og hele den mægtige Trængsel af arbejdende Interesser, som nu satte travle Mennesker og Vogne og Telefoner og Telegrafer i Bevægelse, kunde af den lille Telefonopringning med et voldsomt Ryk blive kastet over i en helt anden Retning som ved et skæbnsvangert elektrisk Stød.

I Henhold til de sidste Underhandlinger, der i Løbet af Dagen telegrafisk havde fundet Sted, indfandt netop nu den engelske Ambassadør sig hos Kejseren, for at modtage det Svar, hvoraf Spørgsmaalet Krig eller Ikke-Krig kom til at afhænge ...

8

Automobilen rullede ind ad Krigsministeriets Port.

Faa Minuter efter sad Ministeren i sit Kontor.

Det Arbejde, som laa foran ham, var egentlig kun taget frem, for at hans Tanker kunde blive optagne, inden den ventede Afgørelse forelaa.

Men Generalen kunde ikke holde sin Opmærksomhed ved Papirerne.

Han rejste sig og gik frem og tilbage paa Gulvet, standsede henne ved Vinduet og saå ud for sig, men uden at se hverken Himlen eller de solbeskinnede Hustage overfor ham, han saa kun ind i sig selv.

Var han virkelig det samme Menneske, der for de mange Aar siden, i 1870, som tyveaarig Knægt ligefrem sprang af Sted paa Mobiliseringsordren, beruset af Begejstring? Med et Overskud af Kraft og i den lykkeligste Bevidsthed om et Ansvar, som han var ganske sikker paa at kunne staa inde for.

Uvejret havde dengang længe ligget i Luften, ligesom nu. Det havde været ved at fordele sig, ligesom nu for kun faa Dage siden. Indtil det uventet trak sammen igen og pludseligt d. 15. Juli 1870 slog ned med et Glimt og et Skrald, der vakte hele Tyskland til en uimodstaaelig Følelse af Vilje.

Vilde det gentage sig denne Gang?

Og han selv?

Følte han ikke et Ansvar, der næsten havde gsuget ham Marven ud af Knoklerne? Som han ofte syntes, at selv det største Held ikke vilde kunne løskøbe ham for.

Telefonen ringede.

Generalen løb saa hurtigt hen og greb om Hørerøret, at han nær var gledet ud paa Gulvtæppet.

Det var kun en dagligdags Meddelelse, som han gennem Hustelefonen lod gaa videre til sin Adjutant.

Saa gjorde han et Notat og greb igen de Tjenestesager, der laa paa Skrivebordet.

Han vilde arbejde. Hvad nyttede Grublerier til?

Pennen løb i nogle Øjeblikke hen over Papiret, men standsede.

Hvor havde Tiden i halvfjerds dog ikke været forskellig fra den nu! Var ikke nu Risikoen for hele Landet uendelig meget større! Og Maalet saa langt vanskeligere at naa — og meget mindre ligefremt og klart!

Dengang var det Samlingen af de tyske Stammer til en national Enhed ... det laa saa langt tilbage, lød næsten for Tanken, som blev det læst op af en Bog, en Skolebog for Børn ... Tyskland skulde vinde den Plads i europæisk Politik, som tilkom et stort, dygtigt og krigstærkt Folk. Men nu stod Riget foran den uundgaaelige Kamp for en Verdenspolitik. Vilde Nationen alligevel i Længden kunne hævde den? Vilde denne Politik snart over begge Halvkugler ikke i hvert Fald koste de 10sureste og blodigste Ofre af Slægtled paa Slægtled — med mindre den muligvis brast sammen allerede nu i første Anløb. Som naar et letsindig opbygget Hus styrter sammen til Ruin. Og det en Ruin, hvorunder Milliarder af Værdier og Millioner af Mennesker vilde blive begravne, for at de, som kom derfra med Livet, møjsommeligt kunde faa gravet sig frem af Tomterne og bygge kummerlige Hytter op af Tømmer og Sten fra den sammenstyrtede Bygning.

Det kunde gyse igennem en ved Tanken ...

Telefonen ringede igen.

Ministeren tog denne Gang med Vilje ganske langsomt om Hørerøret.

Inden han lagde det fra sig, havde han nikket kort:

Tærningerne var kastede!

Generalen var bleven fuldkommen rolig.

Nu sad han paa Hesten.

Tankeflugten var forbi. Fra Isse til Fod følte han sig kun gennemstrømmet af Viljen til at sætte hver en eneste Evne ind paa Kampen. Den Kamp, hvor et skulde og vilde blive reddet, gennem Sejr eller gennem Nederlag, Æren.

Han trykkede paa en elektrisk Knap.

Ministerens personlige Adjutant, en Husarritmester, traadte hastigt ind.

Sporehælene slog let sammen.

«Hr. Generalen befaler?»

11

«Vil De bede Afdelingscheferne øjeblikkelig give Møde».

«Vel!»

Generalen hørte, et Øjeblik efter, Adjutanten gennem Høstefonen ved Siden af lade Ordren gaa videre.

Knap to Minuter derpaa stod de Stabsofficerer, som var Chefer for Afdelingerne, i Ministerens Arbejdsværelse.

«Mine Herrer! Den engelske Ambassadør har paa sin Regerings Vegne i Dag stillet Hs. Majestæt et Ultimatum, som Kejseren har besvaret paa en saadan Maade, at Ambassadøren Kl. 2¼ har forlangt sine Passer ...

Officererne saà ganske tjenstligt og ubevægeligt paa Ministeren.

«... Den underskrevne Mobiliseringsordre er pr. Automobil paa Vej fra Kejseren. Jeg giver Dem øjeblikkelig Signal, saasnart den er indtruffen, de Herrer vil da behage ...

Ministeren stoppede op.

Alle havde uvilkaarlig lyttet; der lød hurtige Sporeskridt af flere Personer ude fra Forværelset.

Uden Banken traadte Adjutanten ind og meldte: «Ordre fra Hans Majestæt!»

En af Kejserens Fløjadjutanter viste sig i Døren, fulgt af en Generalstabsmajor.

Fløjadjutanten holdt et stort forsegleet Brev i Haanden. Han besvarede Afdelingschefernes tavse Hilsen og gik frem mod Generalen med Brevet. Majoren blev staaende i nogen Afstand.

Krigsministeren brød det store, røde Segl.

«Mobil!» var det eneste Ord, han sagde, medens han greb Fløjadjutantens Haand.

Og uvilkaarligt trykkede alle disse Mænd herinde i et hastigt Øjeblik hverandres Hænder.

Fløjadjutanten løftede Hovedet.

«Med Gud for Konge og Fædreland, » sagde han og stødte Sabeldupskoen let mod Gulvtæppet.

«Med Gud for Konge og Fædreland, » gentog de andre. —

Saa var i et Nu Afdelingscheferne borte. Krigsministeren fulgte Kejserens Udsendinge til Døren og vendte tilbage til sit Skrivebord, medens over den hele Bygning Ordre gennem Telefonerne lød i alle Kontorer og det knækkede og knitrede ved Telegrafapparaterne.

Da Automobilet med Fløjadjutanten og hans Ledsager jagede tilbage til det kongelige Slot og ind ad

dettes Hovedport, skinnede Solen stadig paa et uforstyrret og uforandret Berlin.

Men det varede næppe ti Minutter, inden Rygterne om Mobiliseringsordren begyndte at bryde ud over hele Byen, paa spredte Steder, som naar Smaaflammer ved en Brand kan ses at springe frem 13samtidigt, enkeltvis og fjernt fra hverandre, indtil de pludseligt forenes og slaar sammen i en alt omspændende Lue.

Hos en Cigarhandler i Friedrichstrasse, i en Barberforretning paa den anden Side Slottet, langt ude i Norden et Sted, hvor de solgte Spegesild, havde en eller anden sagt det, en Herre eller en Arbejder eller en Tjenestepige. Og de havde fortalt, at de vidste det fra et Herskab eller gennem Tyende, eller blot havde hørt det i Forbifarten, da nogle Damer og Herrer stod ud af en Sporvogn.

Beständig flere Personer bragte Meddelelsen videre, Rygteflammerne sprang hyppigere og hyppigere frem, nærmere og nærmere ved hinanden og med stadig tiltagende, mere og mere rivende Hast. Indtil de paa én Gang blev til en brølende Lue ved Efterretningen om, at nu stod Mobiliseringsordren slaaet op, maskinskrevet, paa et mægtigt Blad Papir, i Berliner-Lokal-Anzeigers Depechesal under den Linden.

Færdselen i hele Byen skiftede Karakter, Folk løb hurtigt i de forskellige Retninger eller begyndte at drage af Sted i Skarer imod de store Blades Kontorer og op imod Slottet. Politiet rørte paa sig, nogle ridende Patrouiller kom i skarpt Trav ned ad Gaderne, Folk talte højt og gestikulerede.

Saa skete der pludselig en voldsom Bevægelse i alle Folkeskarerne overalt i hele Berlin. Fra 14Bladtrykkerierne, i Hovedgader og Sidegader, løb alle Vegne Mænd og Drenge ud, næsten knugede under Vægten af Løbesedler.

De blev omringede af larmende Hobe, som stødte og knubsede, rev Bladene ud af Hænderne paa Budene og læste højt for sig selv og andre den kortfattede Meddelelse om Kejserens Svar til den engelske Ambassadør og Mobiliseringsordren. Folk talte i Munden paa hverandre, knugede Løbesedlerne sammen i Lommerne eller smed dem paa Gaderne, der plettedes af tusinde henkastede Papirer. Enkelte Grupper raabte Hurra. Alle var i Bevægelse.

En drønende Klang lød pludselig igennem det altsammen.

«Det er den store Klokke fra Domkirken!» hed det. «Alle Kirkeklokker over hele Landet ringer Mobil!»

Og den dumpe Gungren svingede ud over Byen, ind i al Mangfoldigheden af de øvrige Lyde, skød dem til Side, hvor den kom frem, og gav dem en Genklang af hele sin Malmvælde.

Andre Klokker stødte til, fuldtonende og fladere, dunkle og klare; en skingrende lys, bankende Kimen skar grelt igennem.

Tomme Transportvogne raslede, eskorterede af Gardedragoner, i skarpt Trav af Sted til Depoterne.

Mange Officerer kom for fuld Fart i Automobiler eller Drosker; andre trængte til Fods, uden at 15se til højre eller venstre, gennem Menneskemasserne; hvor der blev et Stykke fri Plads, satte de af Sted i Løb.

Man saà Rytterordonnanser i Galop.

Nu var der Skarer af Mennesker, som begyndte at synge ...

Inde paa Fortovet, ved et af de mest befærdede Gadehjørner stod en mager, blond, midaldrende Mand og saà paa det altsammen. Han maatte ofte væрге sig mod at blive trængt ind imod Butiksrunderne ved de uvilkaarlige Tryk i Trængselen, der skubbede Folk op i Favnen paa ham eller ind over hans Ben.

Hans Udtryk var optaget, men underligt fraværende.

Det var en dansk Tekniker, som havde levet mange Aar i Udlandet og netop nu paa Besøg skulde have været hjem til København med 11,05 Toget over Warnemünde; men al civil Transport var jo standset, saa der var ikke andet for ham at gøre end at blive. Allerede i flere Timer havde han drevet omkring uden Maal og Med.

Langsomt arbejdede han sig ud af den værste Trængsel og gennem mindre befærdede Sidegader op mod «Linden». Paa Vejen hørte han, at hele Kejserfamilien, lige ned til Kronprinsens lille Søn, havde vist sig paa Slotsaltanen, og at Kejseren havde talt.

16

Danskeren satte sig ned paa en af de mange tomme Bænke paa Gendarmenmarkt.

Han følte sig urolig, hjemløs, træt.

Folk hastede forbi ham, enkeltvis eller flere sammen ...

Det blev ham dog i Længden ikke muligt at sidde der alene.

Efter en halv Times Forløb gav han sig atter til at vandre paa kryds og tværs igennem Gaderne.

Det var begyndt at skumre. Fra Meldstederne trak allerede de første civile Reservister mod Kaserne, førte af Distriktsunderofficerer.

De gik i Geledder, med den naturlige militære Holdning, som kun Tyskere ejer i den hele Verden. Der var over dem ikke nogen kunstig Oppustethed, som skulde bøde paa Manglen af Uniformer, endnu mindre en sløj eller halvgemytlig Slentren; ganske af sig selv var de faldet ind igen i den militære Takt, som var gaaet dem i Blodet. Det var Soldater, disse Folk i Filthatte og civile Klæder, kun endnu uden Vaaben. De raabte ikke eller snakkede højt; Ansigterne var alvorlige, som deres, der allerede gaar i deres Dont.

Danskeren fulgte efter saadan en Trop. Men da de naaede «Linden», lod han sig gribe af en af de stærke Folkestrømme, som drog op imod Slottet.

Inden al videre Fremtrængen blev umulig, naaede han saa langt ind i Menneskemasserne, at han kunde se Slotsaltanen, og at Kejseren stod deroppe.

Kirkeklokkerne var hørt op med at ringe; kun langt borte fra var det, ligesom en svag Malmtone endnu svingede i den ubestemte Genklang af Lyde, der svævede i Luften. Ellers var der ubegribeligt stille.

Disse tusinder og tusinder af Mennesker stod sammenstuede over hele den uhyre Plads, saa langt Øjet kunde række i Lyset fra de høje elektriske Lamper, alle lyttende og med Ansigt ved Ansigt vendte opad.

Danskeren kunde intet høre af, hvad det var, Kejseren sagde, kun se hans Bevægelse.

Til sidst løftede Kejseren Haanden højt over sit Hoved og traadte et Skridt tilbage.

Da rullede og bragede Hurraraabene, indtil der et Øjeblik blev stille som i en Grav.

Saa kom den, Sangen,

Deutschland, Deutschland über alles —

Det var et Folk, som sang, og et Folk, som kunde synge — uimodstaaelig klangstærkt og taktfast, som om de hundrede tusinder var bleven til et eneste overnaturligt stort Menneske, der sang alene.

Nøjagtigt lige længe holdt de inde mellem Versene, saa at der i nogle Sekunder blev en Stilhed, hvor man kunde føle sit Hjerter slaa.

18

Indtil Sangen atter brusede frem, i samme Nu fra alle Struber, og søndermalmede Stilheden med sin tusindstemmige Enstemmighed.

Det dirrede nervøst i Danskerens Bryn. Der rislede igennem hans Bevidsthed en næsten lammende Fornemmelse af den Disciplinens Vælde, som han her stod overfor.

19

II KAPITEL

HIN tidlige Aprildag var der i København straks fra Morgenstunden af et livligt Røre.

En af Landets fremragende Digtere var død sent den foregaaende Aften, og Morgenbladene spredte Budskabet ud over Landet.

Hovedstadens Befolkning var levende optaget af det Mindenummer, som Byens ledende liberale Avis havde sendt ud i den sørgelige Anledning; her var sat en journalistisk Rekord, som vilde vække Opsigt, ikke blot hjemme, men sikkert ogsaa i Udlandet; de stedlige danske Korrespondenter havde i hvert Fald straks telegraferet derom til baade Berlin og Hamborg.

Hele Bladet for Dagen var kun et eneste stort Digternummer, og gennem en sindrig affattet Indholdsfortegnelse var man tillige i Stand til at følge Gangen i dets interessante Tilblivelse.

Digteren havde i nogen Tid ligget syg og var lige kommen paa Benene. Imod sin Læges Raad tog han, som den Friluftsmænd han var, alene ud 20paa en lille Udflugt til Fredensborg. Fra Store Kro, hvor han havde spist Frokost, gik han sin vante Tur langt uden om de fortrøskede Lindes By, mellem Agre og Marker, til sin Ven, Træskomanden Peter Hansen; men da han vendte tilbage til Kroen, følte han sig syg og maatte gaa til Sengs. Hans Tilstand blev ud paa Aftenen højst betænkelig, og der gik Bud efter Byens frisindede unge Læge, som tilfældigvis boede nærmest Kroen. Doktoren kom til Stede Kl. 8,15 og kunde allerede Kl. 8,39 telefonere Dødsfaldet til den stedlige Korrespondent for Bladet, den unge Frue, som, under Mærket Hm! havde skrevet Sommerens smaa, underfundige Korrespondancer fra Slotsbyen. Denne aarvaagne lille Dame — som Bladet med fuld Føje benævned hende i den Lynbiografi med Portræt, der diskret afsluttede Numret — telefonerede Kl. 8,45 300 Ord til Bladet og kastede sig derefter paa sin Cykle for, faa Minutter efter, at have interviewet Værten paa Kroen og Doktoren samt ved Magniumsllys fotograferet dem begge to og den afdøde Digter. Derefter gik Turen til Træskomanden, der ogsaa fotograferedes med Kone og Børn, i Stuen, hvor Digteren havde siddet for sidste Gang; Pladsen var nøjagtigt angivet. Med Eksprestoget fra Fredensborg 10,18 ankom Fruen til København Kl. 11,17 og var pr. Automobildroske Kl. 11,22 paa Redaktionskontoret med de fotografiske Plader og 1800 Linjer Tekst under fire fede Overskrifter.

21

I Interviewet fra Træskomandens Hjem fortaltes om Havens tunge Jord, hvori Digterens Fodspor endnu havde været at øjne, og som hang ved Fruens Støvle, da hun traadte ind i Almuesmandens Stue. Denne lille Vending havde inspireret Redaktøren til at underskrive Forside-Billedet af den afdøde: Muldets Digter, en Betegnelse, der sikkert vilde slaa igennem Landet over. Med et genialt Pennestrøg signeredes den hele Artikel, ikke med Fruens sædvanlige lille fripostige Hm!, men med et tungsindigt spørgende — Hvem?

Teksten under Hovedbilledet gennemgik litteraturhistorisk Digterens Værker og fastslog det bondefødte som Urgrunden i ham. Det havde i manges Øjne gjort ham til en stundom ensidig Partimand, der selv yndede at tale om sin trofaste «Bande», men som dog netop stod med begge Fødder plantede i den Muldjord, som er fælles Grund for alle Danske. Hans Bonde-Sind kunde arte sig til et Bande-Sind, men var og blev et Binde-Sind.

Denne Artikel tilfredsstillende de noget ældres Trang til objektiv Analyse i en aandrig Form. Men paa de Kaféer, hvor de unge samledes, mandlige og kvindelige Kunstnere og Studenter, jubledes man over Bladets Feuilleton, som skyldtes det sidste Aars gennembrydende Kritiker, ham, der havde sat som sin Devise: Kunstneren er det, han er for mig.

22

Med genial Subjektivisme forstod denne unge Mand at tegne en Digter, en Maler, en Skuespiller ud af det, ofte tilfældige og brudstykkeagtige, Kendskab, som han havde til hans Værker. Kritikerens byggede kun paa den Virkning, som det, *han* kendte af vedkommende, havde øvet paa hans eget Liv. Sit Mesterstykke gjorde han endog i sin Tid over en Digter, af hvem han aldrig havde læst en Linje, men hvis Produktion gennem Omtalens og Eftervirkningernes Genklang var trængt som en Stemningsbølge ind i hans Sind.

Denne Kritikerkunstners Form var altid den rent personlige Oplevelses, og den havde sjelden fejret saa stor en Triumf som i Mindenumret over Muldets Digter.

Uden at nævne den afdøde og hans Virksomhed med et eneste Ord, ja saaledes, at en naiv Læser maatte tro, der blot skildredes en lille Oplevelse mellem en ung Mand og en ung Kvinde, ude paa fri Mark, under en sorgfarvet Himmel, havde han med en rørende Famlen i Sproget, ofte i halvt skjulte Vokalrim, altid med klanger Dobbeltbund, givet et fuldtonende Indtryk af Digterens Væsen og Virken.

Det var ikke langt fra, at han tog Opsigten fra den unge Billedhuggers Monumentudkast, som fandtes paa tredje Side og, i dristig Videreførelse af Rodin, fremstillede en stiliseret Muldklump, der svagt antydede Digterens Træk; Mindesmærket var 23tænkt opstillet i det nye Lersø-Anlæg paa Grænsen mellem By og Land.

For Resten vrimlede Bladet af Erindringer, fremskaffede af Interviewere personligt eller pr. Telefon eller Telegraf. Saa at sige hele det øvrige for Dagen bestemte Stof maatte gaa ud for at skaffe Plads. Der kunde kun bevares nogle af de allermest nødvendige indenrigske Meddelelser som Udfaldet af Suppleringsvalget i en omtvistet Landkreds eller den om Ulykken paa Cementfabriken ved Aalborg. De udenlandske Efterretninger blev alle resolut udsatte til Dagen efter, blot med Undtagelse af et Specialtelegram om en dansk Greves Anholdelse som Bedrager i Minnesota.

Det vakte allerede en Del Beundring at træffe iblandt Erindringerne et Interview af Digterens ældste Søster, som var gift med en Statshusmand halvanden Mil fra Viborg. Den djærve Kvinde var bleven vækket af sin Søvn ved et ridende Bud, der havde formaaet telegrafisk at bringe en lille Række rammende

Udtalelser, som gengaves paa selve det jysk, hvori de var faldet.

Men det, som hos alle Konkurrenter fremkaldte den oprigtigste Misundelse, var dog Kabelinterviewet paa 213 Ord af Digterens første fraskilte Hustru, der levede som Tandlæge i New York. Kl. 10½ Aften efter vor Tid — det vilde sige Kl. 4½ Em. derovre — havde den sympatiske Frue modtaget Bladets Opfordring og straks 24telegraferet tilbage sine aabne og vægtige Ord, der med fuld Føje indledede det fyldige og rigt illustrerede Bidrag i Bladet, der hed Hustruerne.

Ved Bladets Initiativ var der allerede paa Dødsaftenen dannet en Komité til Forberedelse af Festlighederne ved Baalfærden, og der blev i Mindenumret antydet en Del Overraskelser ved denne Lejlighed ...

Længere op paa Dagen kunde et kvikt ledet Middagsblad i saa Henseende løfte Sløret adskilligt mere.

Oplysningerne indledes med en Spidsartikel, der fremhævede det omvæltende Fremskridt, som de nu moderne Baalfærder betød i Sammenligning med den traditionelle Begravelse og dens Dvælen ved Død og Tilintetgørelse. I Stedet for de forslidte Salmer og den gejstlige Tale var traadt Violinsoloer, spillede ved Urnen af unge Talenter, der maaske her for første Gang slog igennem overfor en udsøgt Kreds, Fremsigelse af originale Digte, som skyldtes gennembrydende Begavelser, der var knyttede til fremragende Blade, eller Deklamation af Skuespillerinder, om hvis Navn der stod Gny, Taler af betydelige Mænd og Kvinder; Dødsfesten var lykkelig omformet til en Sejrsfest for Livet med dets Kræfter i Blomst eller Knop; af den døde Aske spirede, symbolsk og skønt, det unge og nye ...

25

Baade det store Blad og Middagsbladet havde den Dag et rivende Salg.

Forøvrigt gik Livet sin sædvanlige, muntert bevægede Gang i det skønne Vejr, som bragte alle Foraarslængsler til at svulme.

I Rigsdagen behandledes for fyldte Tilhørerpladser en længe forberedt Interpellation angaaende formentlige Myndighedsmisbrug indenfor et af Ministerierne.

Børsen, som i nogen Tid havde været flov paa Grund af Usikkerhed i Efterretningerne fra Udlandet og en vis indenlandsk Forretningsløshed, aabnede straks overordentlig fast paa Meddelelsen om det udenlandske Laan paa 40 Millioner, som det var lykkedes et stort Bankkonsortium at afslutte. Baade Fonds, Bankaktier og særligt flere Industripapirer gik i Vejret, nogle endog med 4—5 Procent, om end Omsætningen ikke var særlig betydelig.

Et Regeringsblad, der var bleven uhyggeligt distanceret i hele Digter-Sagen, havde om Morgenens alene kunnet bringe Meddelelsen om det store Laan. Det skete med en naturlig Selvfølelse, som understregede dets Velunderrettethed paa alle for Landets Trivsel betydningsfulde Omraader. Naar Bankkomitéen i Udlandet — paa, efter Omstændighederne, gunstige Betingelser — havde kunnet laane saa mange Millioner, kort efter at en hel Række andre betydelige Laan var afsluttede, viste dette, at man 26i Europa, til Trods for danske Oppositionsblades landsskadelige Artikler om vor hele økonomiske Situation, betragtede Danmarks Næringsliv som i det store og hele sundt og godt. «Sortseerne», som Kejser Wilhelm engang havde talt om, kunde drage en nyttig Lære heraf ...

Men da Børsherrerne efter Noteringen strømmede hjem til Kontorerne forbi den store Tietgens Statue, i deres blankstrøgne høje Hatte eller med de smaa rundpullede, som nu, sent paa Sæsonen, i Foraarssolen kunde virke lidt falmede, kom der et vist uroligt Liv i Grupperne.

Det Rygte naaede dem nemlig, at den tyske Gesandt Kl. 3¼ var kørt til Hans Majestæt, og at der efter hans Bortkørsel, lige før Rigsdagen Kl. 4 sluttede, var kommen Ilbud efter Ministrene, der hentedes til Statsraad.

Ikke længe efter kom de første Telegrammer fra England om, at den diplomatiske Forbindelse mellem Tyskland og England var afbrudt, og man erfarede snart, at al telegrafisk Forbindelse mellem Tyskland og Omverdenen var bleven sat under Censur.

Ved 6-Tiden, da Bourgeoisiet sad ved Middagsbordet eller lige havde rejst sig fra det, da Arbejderne var paa Vejen hjem eller skulde til at lukke Værkstederne, da Butikkerne laa stille hen, inden Fyraftensindkøbene, blev endelig Efterretningen om 27Fredsbrudet spredt overalt gennem Løbesedler fra Bladene.

Den modtoges med virkelig Taknemmelighed. Det var da en interessant Nyhed til Aften!

«Mig er det ligegyldigt, enten Hunden æder Svinet eller Svinet Hunden, » sagde en jovial Herre bag paa en Sporvogn. «Jeg har aldrig kunnet fordrage nogen af de to Nationer — noget storsnudet Rak! De kan have

rigtig godt af at faa en Dukkert; og det gør de, skal De se, begge to, haa, haa! Den tyske Flaade er ikke til at spørge med mere; jeg er jo selv taget over Kiel mange Gange og har set dem ligge der, disse Karle af Pansere; Død og Pine!»

I det hele taget var den almindelige Opfattelse, at det skulde blive spændende at følge Krigens Forløb; England var sikkert nok Herre paa Søen og vilde blandt andet kunne hævde vor økonomiske Livsbetingelse, Handelen mellem England og Danmark; Tyskland var alligevel ikke til at undervurdere, og — man var jo ikke skadefro — det laa ikke for Danske — eller misundelig — endnu mindre — man vilde blot have Lov til at ligge i Ro og tjene paa fredelig Vis, enten der var Fred eller Krig omkring en; men det kunde jo ikke nægtes, at ogsaa store Nationer havde godt af engang imellem at faa Kærligheden lidt at føle.

Kun i journalistiske Kredse herskede en anden Stemning, nemlig en overordentlig Spænding for at se, hvilket Blad det nu vilde lykkes først at bringe Efterretningen om hvad der foregik i Statsraadet, som trak længe ud. Der blev fra alle Avisers Side sat de intimeste Forbindelser i Virksomhed for hurtigst muligt at faa noget at vide.

Nogle Minutter over seks sluttedes Statsraadet, og et af Smaabladene sendte Løbesedler ud paa Grundlag af det Indtryk, en Reporter havde faaet af Ministrenes Miner, da de steg til Vogns.

De større Blade var fortvivlede over ikke at kunne bringe Meddelelser af noget bestemtere Indhold. Det lykkedes dog Bladet med Mindenumret at faa bekendtgjort i sit Vindue, at Redaktionen ved Vagtposter og gennem nogle særlige Forbindelser havde erfaret, at der til den tyske Gesandt var indtruffet Svar fra Kongen umiddelbart efter Statsraadets Afslutning; ogsaa den engelske Gesandt havde modtaget et Bud. Det var et glimrende Modtræk mod den Efterretning, som Regeringsbladet Klokkeren 6¼ havde kunnet slaa op i transparent Belysning, at Statsraadet skulde genoptages Klokkeren 7 præcis.

Unægtelig var der noget af Rekord i denne Nyhed. Den naaede at vække lidt af den uforklarlige nervøse Opmærksomhed, der hurtigt kan udvikle sig til at skabe Sensation.

29

Som Forholdene i Løbet af Aftenen havde udviklet sig, var det under en overordentlig lovende Stemning, at store Skarer af Mennesker ved 7½ Tiden fyldte den store Sal, hvor Forsamlingen i Kvindevalgretssagen skulde finde Sted. Der var ligefrem endnu inden Mødet en Bevægelse som under den livligste Diskussion. Baae Damer og Herrer, der fordelte sig omtrent ligeligt i Forsamlingen, talte op med den mest levende Interesse.

«Det bliver et storartet Møde, » sagde den lille, veltalende Doktorfrue til Arbejderførerens i den sidste Tid saa navnkundige Hustru.

De to Damer arbejdede sig med overordentligt Besvær igennem Salen op til Tribunen; de havde slet ikke kunnet komme ind ad den for Notabiliteter reserverede Vej, fordi Publikum i sin Iver for at komme til, ved en lille tour de force havde bemægtiget sig denne Indgang og ganske overfyldt den.

Omsider naaede Damerne frem til Tribunen og fik netop de sidste to Pladser, som Bestyrelsen havde kunnet værgе mod Folk, der behændigt erobrede de reserverede Stole og trak dem ned i Salen.

Formandinden for den kvindelige Centralforening, en høj og godt paaklædt Dame, var helt fornærmet derover.

«Det er dog for uopdragent, » mente hun.

«Aa hvad, » sagde den lille glade Doktorfrue, 30«de Mennesker vil jo ogsaa gerne sidde, det forstaar man da saa godt; og De véd, at comprendre er pardonner, Fru Etatsraadinde.»

«Ja, de er jo i og for sig lige saa gode som vi, » bemærkede en skægget, graasprængt Herre, med et mildt Udtryk i Øjnene.

«Naa, jeg synes nu nok, det er uforskammet, at de render med Stolene, » sagde Arbejderførerens Frue.

«Deres Mand kommer?» spurgte den milde Herre med en lille Kompliment.

«Ja, det har han lovet mig; men han har været til tre Arbejdsgiver-Møder i Dag foruden paa Kontoret og i Rigsdagen, og det vil jeg sige Dem, at en Stol maa han have, for han kan ikke staa op.»

«Jeg skal med Glæde, Frue, indrømme mit ringe Sæde til en saa udmærket Mand og Taler, » sagde Herren.

«Er det for Resten ikke en hel Fryd, » blev han ved, «at se, hvorledes vor Sag virkelig omfatter alle Samfundsklasser og Mænd saa godt som Kvinder» — han pegede ud over den efterhaanden ganske fuldt

stuede Sal — «det er, som jeg tillod mig at skrive i den store Enquête: Kvindevalgretssagen er den egentlige Foregangssag i Landet, langt forud for alt andet fortjenstligt Arbejde for at demokratisere vort Samfund; thi den er Retfærdighedssagen par excellence. Det skal 31nok vise sig, at vi i den har fundet det arkimediske Punkt, hvorfra Verden vil blive bevæget» ...

Mødet begyndte under en, som Doktorfruen havde forudsagt det, fortræffelig Stemning. Dampen var straks oppe.

Diskussionen skulde i første Række dreje sig om Organisationen af de store Agitationsmøder for Kvindernes politiske Valgret, og foruden alt det meget andet, der laa i Luften, bidrog det betydeligt til at ildne Forsamlingen, at man vidste, dette Møde skulde tjene til at undergrave Formandinden i Centralforeningen, som altfor længe havde siddet paa den Plads; efter at have ladet sig genvælge én Gang efter sit første Funktionsaars Udløb, burde hun have haft den Takt, i Henhold til sunde Fremskridtsprinciper, at undlade at lade sig genopstille og overlade Styret til yngre, friske Kræfter.

Doktorfruen havde som Formandinde for Agitationsudvalget endt sin indledende Tale under stormende Bifald. Ogsaa Damerne og Herrerne paa Tribunen klappede energisk.

«Vi vinder et stort Stykke frem i Aften, » sagde den graasprængte Herre, idet han trykkede Fruens Haand.

Bladdrengene hentede den udmærkede Dames Tale ved Referentbordene.

Arbejderførerens Hustru spejdede forgæves efter sin Mand, der havde lovet lige efter Doktorfruens 32Tale at komme med en kort og kraftig Tilslutning. Han blev bestandig borte, og da ingen af de andre nærværende Politikere ønskede at udtale sig paa dette Tidspunkt, maatte Ordet allerede nu gives til Formandinden for Centralforeningen, den liberale Etatsraadinde.

Der sænkede sig en egen indgroet og stirrende Tavshed over Forsamlingen, da den endnu unge, kønne Frue med sin udprægede Profil stod deroppe paa Talerstolen. Hun var kendelig nervøs ved at se ud i den selvbehagelige Rovdyrstilhed, der mødte hende; men det klædte hendes Teint og de lange, bevægelige Fingre.

Der var i enhver Henseende noget om det, naar en af Referenterne skrev: Som en Marie Antoinette stod Etatsraadinden overfor Forsamlingen ...

... saa vendtes imidlertid den unge Journalists Opmærksomhed pludselig bort fra Fruen, der lidt forsigtigt begyndte at tale, ved at han saa Arbejderføreren, høj og bred, med stærke Bevægelser og hed i Hovedet bane sig Vej igennem Forsamlingen.

I samme Øjeblik kom Referenten fra et af de største, politiske Blade tilbage igen til sin Plads, efter at have været kaldt til Telefonen, puttede sit Papir i Lommen og knappede Frakken for at gaa.

«Der kommer en af de yngre, » hviskede han til sin Sidemand, «giv ham det, der mangler, » og 33han tilføjede ud over Bordet: «nu véd vi Resultatet af Statsraadet ...»

Men da lød midt ude fra Forsamlingen Arbejderførerens rullende Røst op imod Etatsraadindens lidt spidse, klare Tale: «Undskyld, Frue, at jeg tillader mig at afbryde Dem ...!»

Etatsraadinden holdt øjeblikkelig op og glippede uroligt med Øjnene ud imod Folketribunen; alle i Salen vendte spændte deres Blik imod ham; Journalisterne sad ved deres lange Bord med Pennene mod Papiret.

Arbejderføreren slog ud med Haanden. Der blev en Tavshed, der ligesom paa én Gang sugede alle Lyde ind i sig.

Saa lød det med en Røst, som om Manden vilde tale gennem Murene: «Mine Damer og Herrer! I Anledning af den forestaaende Krig mellem Tyskland og England har vor Regering for nogle Øjeblikke siden givet Ordre til Mobilisering af hele Hæren og Flaaden».

Han sagde de sidste Ord, som om han havde sagt: til at sprænge hele Landet i Luften, og banede sig samtidigt Vej mellem Folk, der, efter et Øjeblik forbløffet Tavshed, snakkede op i Munden paa hinanden, med en Larm, som om pludselig en brølende Vesterhavsbølge var brudt ind over Forsamlingen.

Endnu inden Arbejderføreren var naaet helt hen til Talerstolen, blev den fra den anden Side 34entret af en høj, yngre Mand, der nervøst sagde nogle Ord hurtigt ud over Katedret til den anden.

Den store Politiker slog godmodigt ud med Haanden, som vilde han sige: «Ja, tal De bare, kære Ven, jeg kommer altid til».

Dirigenten med de milde Øjne ringede og ringede med en sløvt lydende Klokke. Folk begyndte at faa Ro paa sig igen.

«Sid ned», lød det fra Forsamlingen til nogle, der inde mellem Siddepladserne stod op endnu.

Der lød energiske Hys for at nedkæmpe den sidste Snakken. Man var øjensynlig spændt paa at høre, hvad Manden paa Talerstolen vilde sige.

Han var rank og havde fine Træk, let graanet Haar, bar Hovedet højt, men var i dette Øjeblik helt hvid af Sindsbevægelse.

Ligesom med et Sæt begyndte han at tale.

«Gud, hvor han ser storartet ud i Aften!» sagde en ung Dame hurtigt til sin Naboerske.

«Henrivende!» hviskede hun lige saa rask tilbage, «og kan du høre, hvor Stemmen ligefrem dirrer!»

Taleren havde virkelig helt ondt ved at fremføre de første Sætninger; men medens en stigende, harmfuld Rødme skød op i hans Kinder, vandt Røsten Styrke, og han næsten skreg, i haanende Raseri: «... Ministeriet har altsaa virkelig løftet Træsablen imod Kæmpen, der kan træde os i Sønder med sin Hæl ...»

35

Der gik et Sus af harmfuldt Bifald gennem Forsamlingen.

«Hvem var det, der gav os Træsablen?» lød pludselig en bestemt Røst udæskende igennem.

Den slagfærdige Taler faldt øjeblikkelig ind:

«Det var Dem, der spurgte, min Herre, og Deres Venner, Forsvarsagitorer, Fæstningsrumlere, Kanonkvinder — ja, jeg finder ikke værdigere Ord for alle dem, som vilde lukke deres Ører for det u dødelige: Hvad kan det nytte? De gav os den saa yderst kostbare, forgyldte Træsabel. Men selvfølgelig vil de nu alle sige, at Dværger Danmark burde have haft et rigtigt, skarpslebet Sværd til en endnu mere uhyrlig Pris. Han havde bare aldrig kunnet svinge det, men blot skære sig til Blods, ja til Døde derpaa.

Nej, mine Damer og Herrer, i dette Øjeblik, hvor en letsindig Politik, som saa ofte før, truer med at styrte Danmark i Ulykke, er vor eneste Trøst netop den, at Sablen dog kun blev en Træsabel, at enhver Mulighed for et saakaldet Forsvar, Gud være lovet, er udelukket, at det Heltedrama, som de Herrer Ministre med vort Velfærd som Indsats kunde have Lyst til at spille, aldrig kan blive andet end Trojanerkampen fra «Ulysses von Ithacia» ...»

Der blev raabt Bravo! og let.

«Det er vort sikre Haab, at de store Magter vil se paa vort frygterlige Krigspostyr med et Smil; 36men i Sandhed, det er ikke de ledende, danske Politikeres Skyld. Nu, i Alvorens Øjeblik, maa vel endelig alle kunne se, at det eneste virkelige, og til enhver Side loyale, Forsvar af vor Neutralitet, er Landets fuldkomne Forsvarsløshed. Men for denne Opfattelse har det Parti, hvortil jeg har den Ære at høre, maattet døde de tarveligste Beskyldninger for politisk Uvidenhed, ja for Mangel paa Fædrelandssind ...»

«Fy! Fy!» raabte mange Stemmer hidsigt.

«Maa jeg bede om Ordet, » sagde den bestemte Røst fra før.

«Taleren har Ordet!» lød det opbragt fra flere Steder.

Manden paa Talerstolen slog beroligende ud med Haanden.

«Den tyske Gesandt, » fortsatte han, «har, som jeg lige har erfaret, overbragt Kongen et Tilbud om Alliance og faaet det eneste korrekte Svar, at vi vil holde os neutrale. Men denne latterlige Mobilisering fordunkler Sagens Klarhed. Den skal være Udslag af en Art barnlig Hensyntagen til England, tjene til at vise vor Vilje til at forsvare vor Neutralitet overfor Tyskland, hvis det skulde ville tvinge os.

Mine Damer og Herrer! Det er saa vist ikke for intet, at Danmarks berømteste Digtninge er de Andersenske Eventyr for Børn! Ministeriet vil stille vor enbenede standhaftige Tinsoldat paa Vagt 37for vor Neutralitet, indtil en Trækvind blæser ham i Rendestenen.»

«Bravo! Bravo!»

«Nej, Danmark kan ikke og vil aldrig effektivt kunne forsvare sin Neutralitet. Det burde være vort Held, vor Lykke! Hvor herlig frit og klart vilde vi nu have staaet, om vi ikke havde ejet en Soldat, et Gevær, en

Kanon! Hvad vilde Tyskland eller England have kunnet bebrejde os, om vor Magtesløshed havde ligget for Dagen paa den eneste rette og anskuelige Maade! Det, at vi har en Skinhær og en Flaade af Navn, forandrer ikke vor Uformuenhed, forvrænger kun Billedet af den.»

Taleren gjorde en Pavse for rigtigt at kunne hæve sig op paa det livlige Bifald omkring ham.

«Danmark, » udraabte han, «burde i Morgen have vist Verden et lille fredeligt og enigt Folk, som lod hvem, der vilde, af de krigsførende Magter gøre Brug af dets Strømme og Vande, som handlede med hvem af dem, der vilde købe hos os, som lod sit Dannebrog vaje, ikke som det fra Himlen dalede Krigsbanner, men som det af Folkets Vilje prægede Genferkors ...»

Beundrende Hør! Hør! fulgtes af langvarigt Bifald.

Taleren sænkede Stemmen til et mere refererende Tonefald: «Efter at have erfaret, at vi agter at opretholde den strengeste Neutralitet, er 38den tyske Gesandt i Aften Kl. 820 afrejst til Berlin. Den diplomatiske Forbindelse mellem Tyskland og Danmark er altsaa for saa vidt afbrudt; men der turde herfor ikke være nogen Grund til Frygt. Naar Rigsdagen i Morgen skal vedtage Bevillingen til Mobiliseringen, vil paa en, jeg tør forsikre det, effektiv Maade, vor Vilje blive tilkendegivet til under enhver Betingelse at være neutrale. Europa vil erfare, at vi ikke vil tillade os selv den svageste Begunstigelse af nogen af de krigsførende Magter. Har end det Parti, hvortil jeg hører, lidt Skuffelse paa Skuffelse af den Rigsdagsmajoritet, som endnu er i Stand til at holde Ministeriet oppe, havde vi end hos den danske Bonde ventet en rigere Retfærdighedsfølelse og et videre socialt Fremsyn — hans praktiske sunde Sans vil i den nu foreliggende Situation ikke svigte ham.

Mine Damer og Herrer! I Morgen underskriver det danske Folk gennem sine Tillidsmænd Dødsdommen over Ministeriet, og paa dets Gravsten vil staa: «Det døde af den store Mobilisering».»

Da Bifaldet langt om længe havde faaet lagt sig, fik Dirigenten sagt, at den Herre, som før havde afbrudt Taleren, havde begæret Ordet; det var en ældre, afskediget Officer.

En enkelt Stemme raabte: «Ned med Sablerne!» men blev straks kvalt under humant indignerede: «Hys! Hys!» ... «Lad os høre, hvad 39Manden siger!» ... «Enhver har Ret til at tale!»

Det var en kraftig, middelhøj, graahaaret Mand, som stod deroppe. Han begyndte at tale, med en tydelig Røst og korte Haandbevægelser.

«Ja, » sagde han, «jeg havde egentlig haft Lyst til at frafalde Ordet igen. For, efter hvad jeg har hørt, baade af Taleren og af Publikum, tror jeg ikke, jeg kan gøre nogen Nytte med, hvad jeg har at sige. Og jeg hører ikke til dem, der kan begejstre sig for Standpunktet: Hvad kan det nytte? Det græder jeg tværtimod over i alle Livets Tilfælde.»

Der begyndte allerede lidt Murren nede i Forsamlingen; men Kaptajnen blev roligt ved.

«Da jeg i Aften her, hvor jeg ved et rent Tilfælde er kommen hen, hørte Ordet Mobil! saa var jeg ved at skribe op af Skræk, maa jeg ærligt bekende; for jeg véd desværre, hvad det er for en Elendighed, vi — militært set — sidder i.»

Her raabte Arbejderføreren «Hør! Hør!»

«Og da jeg saá den foregaaende ærede Taler ile op paa Talerstolen, troede jeg, at han var lige saa greben af Rædsel som jeg; men han var jo bare arrig og talte sig nok saa fornøjet ved Udsigten til, at Ministeriet maaske kunde styrte i Morgen ...»

Dirigenten paatalte Udtrykket «arrig» som ikke parlamentarisk.

«Naa, ja, ja da; saa skal jeg ikke sige det 40mere; jeg vil i det hele taget ikke sige meget, men bare udtale, at i Morgen saa kunde det være, at det ikke blev en Smule Ministerium, men Danmarks Rige, der styrtede ...»

Der lød Latter, Hyssen og et Raab paa Afslutning nede i Salen.

Den gamle gentog fast: «Jeg siger Danmarks Rige. For det har mistet Viljen til at leve».

Taleren fra før. rejste sig her heftigt og raabte demonstrativt: «Fraser! Elendige Fraser!»

Han var bleven helt bleg igen, hvad der klædte ham fortræffeligt.

Forsamlingen gav stormende sit Bifald tilkende.

Dirigenten ringede.

Kaptajnen maatte holde lidt inde, men tog besindig fat igen:

«En Mand er en Mand, og et Land er et Land. Tager de Mandskraften fra en Mand, saa skal han jo kunne blive en brilliant Sanger, og han kan vist ogsaa lave meget anden Kunst og Damepynt udmærket; men Mandfolk, det er han hørt op med at være. Det skal de nok faa at mærke, ikke blot paa det enkelte Omraade, men i alt, hvad de betror ham. Og tager de Forsvarskraften fra et Land, saa er det i samme Sekund hørt op at være Land, og det skal de ogsaa nok faa at spore i hele dets sociale Organisme, som det jo hedder, og ikke blot i dets Forhold til Udlandet.

Danmark er ophørt at være et Land. Det er for mig den store og sørgelige Sandhed, som ingen Kongekrone og intet Dannebrog dækker over. Danmark er blot 2½ Million dansktalende Mennesker, som vil spise og drikke og fornøje sig og elske og hade og vinde Magt og Ære, altsammen saa meget som muligt og saa billigt som muligt.»

Der blev protesteret nede i Forsamlingen; men andre raabte Hys! Nu syntes de, Manden begyndte at blive interessant.

«Jeg var med i 64 som pur ung Fyr, » blev Kaptajnen ved, «og forstod selvfølgelig ikke et Ord af det hele. Men jeg lærte én Ting, at der er noget, som hedder den forbandede Virkelighed, og som blandt andet kan tage Skikkelse af Blykugler og Granater; og den Lære har jeg aldrig kunnet glemme. Det var ikke godt, det, vi lavede i 64, hverken politisk eller militært, det skal Vorherre vide; men paa Londoner-Konferencen gik vi dog til syvende og sidst i Stykker, faldt vi dog paa en politisk Tanke, den sidste, der er bleven tænkt i Danmark, Bevarelsen af Helstaten.»

Her lo flere i Forsamlingen højt.

«Ja, de kan godt le; men alt, hvad der siden dengang er bleven gjort herhjemme, har jo ikke været Politik, men bare sociale Forsøg, der styrter sammen som Korthuse, naar den virkelige Politik afgiver et Ryk i Bordet. Og De maa tro, mine Damer og Herrer, at der nu vil blive taget et mægtigt Ryk i det Virkelighedens nøgterne Fyrrebord, som hele vor fantastisk glimrende, økonomiske og sociale Udvikling efter 1864 er bygget op paa. Hvad er det, vi Danske har bedrevet, fra dengang vor sidste politiske Magtstilling blev taget fra os med Kieler Havn? Indad til har vi under Kiv og Kævl «demokratiseret Samfundet». Udad til har vi levet paa en eneste, meget smuk, men ganske upolitisk Tanke, Nordslesvigs Tilbagegivelse. Og i de sidste Aaringer har vi raabt paa Neutralitet i en fuldstændig upolitisk Betydning, nemlig som et Kakkelovnshaab om at blive holdt udenfor den øvrige Verdens politiske Kamp og Møje; i Sandhed et fromt Gammelkællingeønske, som man nok kan tro, at store, stærke Mandfolk af Stater skulde sympatisere med og tage Hensyn til».

Der blev raabt hvasse Hys! ... Nej! ... Afslutning! ... men Dirigentens Formaning til ikke at krænke Ytringsfriheden bragte hurtigt Ro igen.

Taleren fortsatte paa sin ejendommelige, retlinjede Maade:

«Hvorledes er det nemlig, vi har tænkt os at kunne opnaa den saa ønskede Neutralitet? Ved en «klog» Udenrigspolitik. Til hvilke Magtmidler skulde denne kloge Udenrigspolitik saa støtte sig? For al Politik i Verden har dog hidtil støttet sig til Magtmidler, der kom til Anvendelse eller stod til Raadighed. 43Jamen med os var det noget andet, vor Politik kunde selvfølgelig ikke raade over nævneværdige Magtmidler. Den skulde bare være klog. Det er som at sige til en Bygmester, at han skal bygge et Hus, men bare uden Tømmer og Sten, eller sende sin Søn paa Marked for at købe Heste, morderlig klogt, men bare uden Penge. — Og saa for Resten kan jeg komme til at spytte, naar jeg tænker paa, at en Nation, der vel dog maa tælle over ½ Million voksne Mandfolk kan samles om et saa jammerligt Eunuk-Ideal, rent fraset, at det er idiotisk — jeg siger idiotisk — at tro, at den virkelige Verden nogen Sinde kan komme til at realisere det ...»

Her var det selv den saa inderligt humane Dirigent umuligt at tilbageholde den levende Harme hos alle Tilhørerne.

Næstformanden for Fredsforeningen var sprungen op paa Tribunen og saá ud, som om han vilde rive Taleren ned af den. Med gennemtrængende Røst lykkedes det ham at udraabe: «Taleren fornærmer Forsamlingen. Han har kaldt vore Tanker Eunuk-Idealer ...»

«Og idiotiske», supplerede en meget ophidset Dame.

Kaptajnen fandt det haabløst at blive længere paa Talerstolen.

44

Det var først Arbejderføreren, som med sin Fælledrøst bragte lidt Ro til Veje, efter at Kaptajnen var forsvunden.

Med en vis bred og roligt smilende Humor fik han de vilde Bølger til at lægge sig. Saa begyndte han, stærkt og mægtigt:

«Som De maaske véd, har jeg engang været Lærer i Historie. Det var i mine unge Dage, da Anskuelsesundervisningen ikke var saa udviklet, som den er nu. Havde jeg dengang kunnet faa Lov til at laane den afgaaede og nu fra Talerstolen bortgaaede Hr. Kaptajn, vilde jeg have været meget glad. For han var i hele sin Tankegang et Stykke forstenet Historie, fra før 64, inden den moderne sociale Omdannelse i demokratiserede Samfund havde fundet Sted. Den Mands Ideal saá tilbage; vort ser frem. Fremad til Trods for Tilbageskridt i onde Tider, hvor endnu Barbarismer som Krigen kan ødelægge Værdier og hærgne Befolkninger — dog i stadig mere aftagende Grad! Sammenlign Ødelæggelserne, paa materielle Ting og Mennesker, fra Trediveaarskrigens Dage eller Napoleonstiden med dem fra den fransk-tyske Krig i 1870 eller den japansk-russiske i 1904! Militarismens egne Apostle anfører selv Gang paa Gang dette med den dem ejendommelige Mangel paa logisk Sans. Nej, Hr. Kaptajn fra 64, eller maaske rettere Rekrut fra 64 ...»

Folk lo forstaaende.

45

«... vi lader os ikke skræmme. Vi véd, at alle det mægtige Roms Sværd og Lanser ikke fik Bugt med den ældste Kristendoms demokratiske Tanker, som heller ikke Pavehætten kunde kvæle ..»

Her standsede Taleren og lyttede.

I den Tavshed, som han havde forstaaet at fremtrylle, lød tydeligt Kirkeklokkers Ringen.

«De' ringer, for at indkalde Soldaterne», raabte en Herre.

«Skal saa alle Klokker i hele Byen ringe?» lød en interesseret Damestemme skarpt igennem.

Folk begyndte igen at tale højt, i Munden paa hverandre. Det truede nogle Øjeblikke med en uvilkaarlig Opløsning af Mødet.

Men saa hævede Arbejderføreren sig til sin fulde Kraft:

«Kirkeklokkerne ringer, » tordnede han ud med en Røst, der atter skaffede Ro i Salen. «Det er Klokker, der vil kalde til Krig. Men vi mindes fra 1660 Borgmester Nansens Ord til Adelsmanden om Stormklokken fra Raadhuset, der kunde vække alle Borgere af Slummer. En saadan Klokke vil ringe i Nat og i Morgen, naar alle Mobiliseringsklokker er forstummede. Den ringer den store Befolknings Mænd og Kvinder sammen. Og dens Røst lyder: «Vi vil ikke have Krig. Vi er neutrale, vi vil forblive neutrale, og vi forlanger at blive behandlede som neutrale efter Folkerettens Grundsætninger».

46

Bifaldet larmede gennem Salen.

Den fremragende Taler sluttede af, som den i politiske Møder kyndige Mand, da det, trods alt, var øjensynligt, at Situationen udenfor Salen virkede stærkt dragende paa Tilhørerne.

Sammen med den første Taler satte han endnu kun en hastigt affattet, energisk Resolution under Afstemning, som vedtoges enstemmigt.

Den gik ud paa i de bestemteste Udtryk at paalægge Regering og Rigsdag at hævde Danmarks Vilje til i ethvert paakommende Tilfælde at forblive neutralt.

Saa strømmede Folk under kvælende Trængsel ud af Salen. Alle vilde de nu hurtigst muligt se, hvad der kunde være paa Færde udenfor ...

Gaderne var ved den Tid sorte af Mennesker, hvoraf mange talte indigneret op om Mobiliseringsordren og den generende Klokkingning; Generalmarchen var desuden gaaet ved 10-Tiden.

Som et Udtryk for modsatte Stemninger trak de uniformerede Drengforbund med Musik igennem Gaderne.

Voksne Mennesker hverken sang eller raabte, men talte kun ustandseligt.

Udenfor Kaserne havde der samlet sig store Skarer, hvoriblandt en Mængde unge Mennesker, for at se paa dem af de indkaldte Soldater, som allerede mødte. Der blev tit raabt og pebet.

47

I Kastellet, hvor de fleste af Københavnerne skulde give Møde, lod Officererne rydde lidt paa de nysgerrige; der faldt nogle Knubs af, hvad der voldte vedholdende Hujen og Piben i Fingrene fra Hobe af

Læredrenge. Et Par Arrestationer blev foretagne.

Kaféerne havde fuldt Hus, og man drøftede ivrigt de lige udkomne Ekstranumre af Bladene.

Det førende Oppositionsblad kunde meddele, at Beslutningen om den øjeblikkelige Mobilisering kun var bleven vedtaget i Statsraadet efter heftig Meningskamp; Ministeriet var sprængt, idet Indenrigsministeren og Ministeren for de offentlige Arbejder havde stillet deres Porteføljer til Kongens Disposition. Konsejlspræsidenten havde ved Mobiliseringen paataget sig et Ansvar, som det nok skulde vise sig, at han segnede under.

Regeringsbladet betonedede derimod den Statsvisdom, med hvilken Hans Majestæt, ledet af fremragende Raadgivere, havde handlet. Den uopholdeligt befalede Mobilisering maatte vise England — som vi skyldte det loyaleste Hensyn — at det ikke var Mundsvejr med Hævdelsen af vor Neutralitet. Hvis Tyskland — hvad Gud forbyde — vilde søge at bryde vor Neutralitet med Magt, vilde der nu «flyde Blod», for at bruge de tilstrækkelig kendte, historiske Ord. Bladet veg ikke tilbage for at se denne Kendsgerning lige i Øjnene. Netop overfor Oppositionens i dette Øjeblik næsten landsfjendtlige 48 Holdning maatte man dobbelt fremhæve ikke blot de Hensyn, som Klogskab bød os at tage, men ogsaa dem, vi skyldte Landets Ære. Naar Rigsdagen i Morgen traadte sammen for at bevilge de til Gennemførelsen af Mobiliseringen nødvendige Midler, vilde dette vel ske med passende Hensyntagen til Landets materielle Kræfter, men utvivlsomt tillige med fuld patriotisk Offervillighed.

Omkring 1-Tiden skønnede man paa Kaserne, at det Mandskab, der kunde forventes at indfinde sig i Løbet af Natten, sikkert allerede var kommet. Officererne, med Undtagelse af de faa, som boede paa Kaserne, gik til deres Hjem for at hvile lidt ud til i Morgen tidlig, da der skulde stilles Kl. 6. Folkene kom i Seng.

Livet paa Gader og offentlige Steder var ogsaa saa at sige ophørt ved denne Tid; Dagen havde været alt for rig paa Oplevelser; Folk var bleven trætte.

49

III KAPITEL

MEDENS Kvindevalgrets mødet i København gik sin fortræffelige Gang, sad en tysk General med Chefen for et Infanteriregiment og en Oberstløjtnant i Kahytten paa en Transportdamper, der gik for en jævn Fart af 13—14 Knob.

Den var paa Højde af Rugen og styrede mod Øresund.

Paa Bordet foran Officererne laa nogle Papirer og Kort opslaaede.

Oberstløjtnanten sad med en Monocle klemmt i det højre Øje og betragtede opmærksomt en Enkelthed paa et af Kortene.

Generalen lænede sig tilbage i Stolen.

«Ja, mine Herrer, » sagde han, «saadan er det jo nu engang.»

«Man skulde egentlig forsværge det, » mente Regimentschefen.

«Unægtelig!» tilføjede Oberstløjtnanten, som nu puttede Monoclen i Lommen og saà paa Generalen.

50

«Ikke naar man kender Danskerne, » svarede den højstbefalende, medens han tog en Kasse Cigarer, der stod i Sofaen.

«Men vil de Herrer ikke ryge? Klokken er ikke mere end ti, og Bataillonscheferne kommer først halv elleve.»

Officererne tændte Cigarer.

«Tror Hr. Generalen, » spurgte Oberstløjtnanten, «at der i Danmark er givet Ordre til at mobilisere?»

«Det vil jeg antage. Vore Civilagenter derovre har telegraferet Situationen fra Halvtime til Halvtime, og lige før jeg gik om Bord i Stralsund Kl. 9½, kom der en Kodedepeche, der maa forstaas saaledes, at Mobilisering vistnok er bleven besluttet i Statsraadet, der endte ved 9-Tiden. Men det er ganske ligegyldigt! Vi er jo Kl. 3 ud for København. Virkningerne af Marinens Mobilisering kan umuligt begynde at vise sig før end en Gang i Morgen tidlig. En Minespærring af Havnen i Løbet af Natten er umulig, da de saa selv hverken kan komme ud eller ind, og de egentlige Minespærringer maa efter Sagens Natur ligge længere ude og lader sig næppe etablere paa mindre end et Døgn. Naar vi i Henhold til Planerne har gjort Trekroner uskadeligt, inden der løbes ind til Kajen, har vi intetsomhelst at frygte af det danske Værn til Søs og paa Søsiden. Vi risikerer end ikke at blive observerede af Patrouillebaade, fordi Havnevæsenet 51er civilt og ikke afpatrouillerer Havnen regelmæssigt. — Og til Lands!» — Generalen gjorde et Kast med Haanden — «Som De véd det fra Planerne, behøver vi ikke at regne med de danske Fredsstyrker, og af de indkaldte kan der kun være indtruffet nogle fra selve Byen; desuden er de Herrer nok til Sengs, naar vi besøger dem.»

Regimentschefen greb frem paa Bordet og slog et Danmarkskort op, som han saá lidt paa.

«Ja, » sagde han, «Krydserne fra Kiel har jo nu spærret Bælterne og forhindrer enhver Overførsel fra Jylland og Fyn — jeg mener ikke, at det spiller nogen Rolle for os i Nat; men det slaar mig, hvor det dog er utroligt, at Danskerne ikke i Tide fik gjort Alvor af at faa befæstet dette Sprogø og lægge et Par faste Støttepunkter paa de to Kyster. Saa havde de da i hvert Fald umuliggjort en Spærring af Store Bælt.»

«Det kan De dog ikke finde utroligt, kære Oberst, naar De véd, hvorledes de rent elementære Sikringsforanstaltninger er trufne omkring København, som er Landets Hovedstad og Residens. Der er i Danmark militært set ikke Tale mere om alvorlige Forhold. Det er den rene Offenbach! — Saa vidt har Danskernes Forfængelighed og Smaalighed bragt dem.»

Oberstløjtnanten pustede Røgen af Cigaren 52langt ud fra sig: «Deres Forfængelighed?» spurgte han forbavset.

«Ja,» sagde Generalen, «Forfængelighed og Smaalighed; det er nemlig de sorte Pletter i dansk Politik og i dansk Begavelse overhovedet. Vi kan for Resten lægge én Egenskab til, som i den sidste Menneskealder har udviklet sig rivende, Blødagtighed.

I min gamle holstenske Slægt kender vi Danskerne ud og ind, jeg har været i Danmark mangfoldige Gange, ogsaa med denne Ekspedition for Øje, og jeg kan forklare Dem det hele kort og godt. Efter at vi fik Kielerhavn og blev Stormagt, har der politisk udviklet sig to Hovedretninger i Danmark. Den ene siger: Hvad kan det nytte? Vi er politisk ganske magtesløse — men tilføjer, at det netop er det storartede ved det. Saa kan det højtbegavede danske Folk, uden at hindres af Militærudgifter og Værnepligtsbyrde, komme til at marchere i Spidsen for Europas materielle og aandelige Kultur! — Ja, De maa nok ryste paa Hovedet, Oberst, Danskerne viser her det sørgeligste Fejlsyn baade paa sig selv og paa Kulturen. Selv om de ikke gav en Pfennig ud til Militærvæsen, kom de aldrig til at blive kulturelt førende. Fordi Kultur blandt andet sammensættes af noget, der ikke trives i et lille Lands Provinsluft og i et Folk, som begribeligvis aldrig har skrevet Verdenshistorie. Men karakteristisk er Tanken, 53fordi den viser de Danskes Evne til at bruge selve deres beklagelige Lidenhed til at puste sig op til store, meget større end de virkelig store.»

«Jeg troede egentlig, » indskød Oberstløjtnanten, «at Bønderne, som nu regerer Danmark, var nøgterne.»

«Det er de til Dels, men for Resten ogsaa kun til Dels. Og deres Nøgternhed er ofte skæmmet af Smaalighed. Derved kan de blive Tilhængere af den anden Hovedretning, som nok vil have et Værn, men bare til en billig Penge og egentlig kun for at prøve paa at putte Europa Blaar i Øjnene. Man vil opretholde en quasi-Hær og -Flaade, køre op med en Bunke kønne Ord og Forsikringer og for Resten ligge med en Skrivebordsskuffe fuld af Traktater. Saadan tænker man med ringe Udgift at kunne fedte sig fra at komme i ubehagelige Konflikter. Ord er jo rart billige, og Papir er heller ikke dyrt. Og Ord og Papir har altid været rene Guder i Danmark. Danskerne har selv ikke sparet paa dem og har paa den mest rørende — eller oprørende — Maade altid troet paa dem. Deres sidste Glæde i saa Henseende var Nord- og Østersøtraktaterne af 1908, som gav dem den ganske overflødige Forsikring, at Magterne ikke ønskede territoriale Forandringer i Norden. Som om nogen af de garanterende Magter tænkte paa at erobre Danmark! Jeg gad vide, hvad man skulde eje et Hus for, naar man, i kommende 54Tilfælde, som paatvungen Lejer kan gøre, hvad man vil, med Huset, medens Ejeren maa staa med Hatten i Haanden.»

«Det er den Tvangs-Indflytning, vi nu skal gøre Alvor af, » sagde Obersten.

«Akkurat og sikkert til de gode Danskeres utrolige Overraskelse. Jeg kender ingen Nation, der kan blive saa overrasket over at have taget fejl som Danskerne. Man skulde dog tro, de havde Øvelsen, for de har i de sidste Aarhundreder saa at sige aldrig gjort andet.»

«Det er egentlig en lidt kedelig Rolle for os Soldater at skulle spille, » bemærkede Oberstløjtnanten.

Generalen trak paa Skuldrene.

«De kan tro, vi faar nok større Opgaver bagefter, » sagde han.

Der blev nogle Øjeblikkes Tavshed. Obersten trommede let med Fingrene paa Bordet. Man kunde høre Søens klukkende Slag mod Skibssiden under Damperens rolige Fremadskriden.

Saa trak Obersten det store Danmarkskort nærmere hen til sig.

«Jeg forstaar det nu stadig ikke, » sagde han, næsten irriteret, «at de Mennesker ikke har kunnet enes om et anstændigt Forsvar. Det var saagu da ingen Hekseri. I Stedet for nu at skulle kvæles i Puderne som gamle Kællinger! De havde dog en Forsvarsbevægelse, som de kaldte det, en Gang?»

55

«Ja, » afbrød Generalen, «som kørte hele Sagen fast. De Folk forstod, at man ikke kan søge et Land sikret med Ord og gammel Slendrian; men de var chauvinistisk stemte overfor os Tyske, skød deres Krudt væk i Agitation og var politisk hverken ærlige eller smidige overfor deres Modstandere. — Selvfølgelig kan det Land forsvares; det manglede bare. Som Hollænderne har forsvaret deres Land Gang paa Gang. Men det er saa vidunderligt med Danskerne, for da de med Møje havde betvunget Oprøret i 48—50, blev de saa chauvinistiske, at de ved Gud troede, Danmark kunde tage det op med hele Tyskland, og efter 64 blev de Politikere paa en Sandhed, der er lige saa værdiløs, som den anden Løgn var det, nemlig, at Danmark bliver knust som en Æggeskal, hvis en af Stormagterne vil sætte noget ind paa det: ergo, ræsonnerer de, maa vi Danske undgaa at udvikle vort Forsvarsvæsen, fordi det alligevel ikke kan nytte. For det første er der vel Smaastater, som Sverige og Norge, der kan blive næsvis nok, naar de mener at kunne tillade sig det, og for det andet er Visdommen om Stormagten, som Danmark — unægtelig — ikke kan modstaa, af samme Art, som hvis man blev Bankpolitiker paa den Sandhed, at naar Publikum i en given Situation kan og vil samle sig i et run paa en Bank, saa kan Banken ikke modstaa. Al Politik i baade Banker og Stater beror dog vel paa Kombination! Hvad i 56al Verden skulde have gjort det umuligt for Danskerne at have haft deres militære Kram i Orden, saa at de nu kunde have ligget dér rede til at forhindre, at enten vi eller England spærrede deres smalle Søb-Defiléer. Selvfølgelig kan de ikke forhindre en Besættelse af Jylland og Fyn, der har været besat i saa at sige alle deres Krige; men Sjælland med Hovedstaden kunde de absolut have gjort til en saa ubehagelig pigget Nød, at man enten var gaaet uden om den eller i hvert Fald ikke havde kunnet knække den i første Omgang. Saa havde deres Traktater og Neutralitetsbesværgelser og Stads kunnet faa nogen Betydning. — En fornuftig gennemført Forsvarsplan for Danmark vilde ikke koste flere Penge, end Nationen har Raad til. Men naturligvis var det ikke gjort med Pengene alene til Anlæg og Skibe og saa videre. Danskerne maatte tage et Tag i sig selv og faa overvundet det kortsynede Kniberi og sociale Fantasteri, der er gaaet dem som en Feber i Blodet. Saa fik de ogsaa en anden Sort Hær, med en anden Aand, end den tarveligt uddannede Milits, som Danmark for Tiden raader — eller rettere sagt — ikke raader over. Den kan i energiske fremmede Hænder som vore bringes til at gøre nogen Nytte, men ...»

Generalen blev afbrudt ved, at det bankede paa Døren.

Det var Bataillonscheferne, som meldte sig, for at modtage deres Instruktion.

57

Da alle Officererne havde faaet Plads om Bordet, tog Generalen Ordet:

«Den strategiske Idé, mine Herrer, som vort Foretagende hviler paa, er ganske overordentlig simpel. Det gælder om at lukke Østersøen for den engelske Flaade.

Tyskland vilde blive haardt truet, om Englænderne kunde basere sig paa dansk Territorium, hvor der er nok af Havne, Skibsværfter, Kuloplag og andre Fornødenheder og Behageligheder for en Krigsflaade, og saa derfra holde hele vor Østersøkyst under haard Blokade og brandskatte og bombardere, som de havde Lyst til. Igennem Store Bælt kan alle de Krigsskibe gaa, som vil komme i Betragtning i en Østersøkrig, og igennem Øresund en væsentlig Del af dem. — Hvis de danske Øer faldt i Englændernes Hænder, vilde det være det samme som, at selve England var bleven flyttet fra sin Nordsø lige ind paa Livet af vore Kyster. Det maa selvfølgelig forhindres. Danmark vil ikke indgaa en Alliance med os, men har erklæret sin Neutralitet. Landet kan imidlertid aldeles ikke med sine mangelfulde Stridskræfter hindre Englænderne i at gøre Brug af dets Territorium; altsaa maa vi bemærke os det.

Vi kunde maaske tænke os blot at spærre Store Bælt og Indløbet til Sundet med Miner; men saa lukkede vi Farvandene ogsaa for de andre Østersømagter, og det gaar næppe an. Desuden skulde Minespærringen kun være en foreløbig Foranstaltning og maatte i hvert Fald følges af en Befæstning af Sprogø og af Kysterne paa begge Sider.

Der er sikkert nu en engelsk Flaade paa Vej til Danmark; men selv med en Fart af 18 Knob, og hvis den er afsejlet i Eftermiddag Kl. 4, kan den ikke fra Themsmundingen naa Sundet før henad Kl. 1 i Morgen Nat. Vi har saaledes et passende Forspring til Overfaldet og til foreløbig at sætte os fast deroppe.»

Generalen pegede paa et af Kortene, der laa opslaaet paa Bordet: «Der har vi København, som i Forvejen er Dem vel bekendt. — Naar man véd, at Danmark aarligt giver 18—19 Millioner Kroner ud til sit Forsvarsvæsen, lyder det jo som Vanvid, at et Overfald kan iværksættes paa Landets Hovedstad med vor Smule Styrke. Med siger og skriver et Infanteriregiment i den til enhver Tid disponible Fredsstyrke, og med 2 Smaakrydsere og 5 Torpedobaade. Det er jo imidlertid, som de Herrer véd fra Rekognosceringsberetningen, aldeles ikke Vanvid. Vi er udskibede Klokken 3½, og naar Resten af Brigaden indtræffer Klokken 5, er det hele afgjort. De andre skal kun hjælpe til at hævde Besiddelsen, ligesom de Styrker, der følger efter. — Apropos, det vil interessere Dem at vide, at samtidig med at vi gaar i Land i København, vil en Sømineafdeling 590g en Artilleritransportflaade fra Kiel være i Langelandsbæltet; saa snart det dages, lægges Minerne ud, hvormed, inden Dagen er omme, Hovedløbet vil være spærret. De fornødne 9 cm.'s Batterier til Forsvar af Minespærringen bliver monterede paa Sprogø og ved Halskov paa Sjællands Siden og kan være færdige ved Middagstid. Samtidig paabegyndes Støbningen af Fundamenterne til de svære Haubitsbatterier, der vil være monterede om et Par Dage, hvorefter Minespærringen kan lempes. Over Korsør, Gjedser og Køge dirigeres tilsammen foreløbig et Armékorps, hvoraf Halvdelen allerede kan være udskibet, inden Englænderne har naaet Sundet i Morgen Nat.

Hvad vor specielle Opgave angaar, saa har de Herrer Majorer jo allerede forlængst i Garnisonen hver for sig faaet Dispositioner for deres Batailloner, og Hovedmomenterne deri er tilstrækkeligt øvede paa Forhaand. Jeg kunde blot ønske kortelig at gennemgaa Planen i sin Helhed, for at give Dem Lejlighed til at faa klaret eventuelle Tvivlspørgsmaal.

Vor første Opgave bliver Overrumplingen af Søfortet Trekroner. I Følge den danske Hærlov bestaar Fortbesætningerne i Fredstid højst af et Par Hundrede Artillerister; hvorledes de er fordelte, véd vi ikke; men Styrken paa Trekroner anslaaes til et halvt Hundrede Mand. Nogen Forstærkning kan være tilgaaet i Løbet af Natten, 60iøvrigt for største Delen af Folk med meget svag Uddannelse.

Det er klart, at Forterne under saadanne Forhold ikke kan være kampberedte før tidlig i Morgen Formiddag og maa falde øjeblikkelig for et overraskende Angreb.

Muligvis er Lyskasterne allerede sat i Virksomhed straks efter Mobiliseringsordrens Udstedelse. Men selv om man ogsaa derved skulde opdage den paagældende Transportdamper, kommer den jo paa Slæb af en Bugserbaad som en almindelig havareret Trælaster; den falder det ingen ind at skyde paa.

Medens vore andre Skibe holder sig, med blændede Lanterner, i Hollænderdybet uden for Lyskasternes Rækkevidde, signaliserer den som Trælaster udstyrede Damper efter Lods fra Lodsskibet ved Trekroner. Naar Lodsen er kommen om Bord og vel forvaret, gaar Transportbaaden ind paa Inderrheden og kaster Anker i Nærheden af Trekroner. Efter at Ankeret er faldet, skal Bugserbaaden fra Damperen, og i Skjul af denne, tage 60 geværbevæbnede Matroser om Bord og straks efter løbe ind i Trekroners Havn. Vi kan gøre Regning paa, at Fortets Poster tror det er en Transport af danske Reservister, som kommer. Og skulde det hænde, at Posterne aner Uraad og slaar Alarm, kan vore Folk dog være i Land, før Besætningen kommer ud af Kasematterne. 61For Resten er den ikke geværbevæbnet og altsaa værgeløs over for vore Folk. Telefonog Telegraafforbindelsen kan straks afbrydes eller spærres.

Saa snart vi er Herrer over Fortet, lader vi Lyskasterne arbejde videre — hvis de da skulde være i Gang — og sørger blot for, at de ikke træffer vore Transportskibe, som nu uhindret kan løbe ind til Indlandskajen.

Krydseren «Gefion» har samtidigt en lignende Opgave over for Middelgrundsfortet. Det ligger saa langt ude, at man inde i Land ikke hører, om der ogsaa skulde falde nogle Geværskud der fra.»

«Ja, » fortsatte Generalen efter et lille Ophold, «Danskerne vil utvivlsomt finde, at det er et lavt og lumsk Overfald, vi foretager paa dem, for de fabler vel endnu om Nødvendigheden af Krigserklæring og har selvfølgelig intet lært af Japanernes Overfald paa Port Arthur. Og de vil navnlig ikke forstaa, at det havde været deres egen Sag at sikre sig ved at forhindre — eventuelt med Magt — enhver ukontrolleret Indsejling til Inderrheden efter Mørkets Frembrud.»

Generalen skubbede det store Kort over København lidt til Rette: «Som Tingene ligger i Byen, er den som skabt til at overfaldes, naar først man er inde ved Kajen. Planen for Overfaldet i sine store Træk hviler paa den Omstændighed, at der 62 i Byen findes to Øer, Citadellet Frederikshavn eller, som det kaldes, Kastellet, og Slotsholmen. I Kastellet bor den kommanderende General og ligger Generalkommandokontoret; dér maa altsaa forefindes alle Planer for Koncentrationen og Anvendelsen af Tropperne og for Fæstningens Forberedelse til Forsvar. Tillige er der Vaabenkamre for det Infanteriregiment, som nominelt ligger der. Kastellet har Porte baade i Nord og Syd; men de staar aabne Dag og Nat, da det saakaldte Kastel er gjort til Alfarvej. Desuden er det i Anledning af Frihavnsanlægget bleven gennemskaaret af en Banelinje, hvorved der er bleven fri Adgang ovenfor den søndre Port. Paa Slotsholmen har vi Tøjhuset med alle Kanonerne til Fæstningen, en Mængde Geværer og hele Artilleriets Centraladministration, endvidere Krigs- og Marineministeriet, Finanshovedkassen og den civile Centraladministration. — Naar vi har bemægtiget os disse to Hovedpunkter, Kastel og Slotsholm, besat

Nationalbanken lige ud for Slotsholmen og taget Konge og Kronprins til Fange paa Amalienborg, er Danmark i vor Haand. Det er kun for en Ordens Skyld, at vi tillige sikrer os Livgardens, Sølvgadens og Kronprinsessegadens Kaserne. En Husarkaserne ude paa Østerbro og en Ingeniørkaserne paa Strandvejen er det ikke Umagen værd at røre ved; Feltartilleriet paa Amager kan ikke komme over, efter at vore Krigsfartøjer har besørget Broerne svinget 630p eller ud. — Der er med de Skibe, som for Tiden ligger ved Indlandskajen, Plads til de to af vore Dampere med Bredsidens til; den tredje kan ligge udenfor, og Udladningen af Tropperne foregaa over en af de to andre. Som vi jo allerede har haft rig Lejlighed til at øve det i Eftermiddag, kan ad 4 Landgange pr. Skib en Bataillon landsættes paa 10 Minutter, og der er glimrende Plads paa Kajen til at opmarchere. — Planens Hovedtanke staar nu sikkert klart for de Herrer. Jeg véd ikke, om der skulde være Enkeltheder, som De kunde ønske Oplysninger om?»

Den ældste af Bataillonscheferne bøjede sig mod Generalen og sagde: «Ja, jeg forstaar ikke rigtigt, men paa den Plan, jeg har faaet udleveret» — Majoren pegede paa et Croquis, som han holdt i Haanden — «synes det, som om der ingen Skildvagter er foran Sølvgadens og Livgardens Kaserne; alle Poster er vist som gaaende indenfor Murene».

«Jamen det er ogsaa ganske rigtigt», svarede Generalen, «og De staar her overfor et Udslag af ejendommelige danske Idéer om Vagttjeneste. Danskerne sætter paa deres Infanterikaserner ikke deres Folk udenfor de Indgange, de skal bevogte, men indenfor. Man kan ugenert lægge en Sprængpatron i Nøglehullet paa Porten, for at overraske Vagtposten med, at den ramler ned i Hovedet paa ham. — Og hvor der i Danmark findes virkelige 64Skildvagter, er der viselig sørget for, at de ikke har skarpe Patroner paa sig; i Følge Vagtinstruktionen skal disse for Omgivelserne farlige Genstande ligge forsvarligt hengemte i en forsejlet Kasse paa Vagten».

Officererne lo.

«Men tillad mig, Hr. General», bemærkede Chefen for 3. Bataillon, «paa Tøjhuset findes angivet 2 Skildvagter og en Vagt paa 8 Mand, hvoraf de 3 skal være Artillerister. Kan det ikke antages, at disse 3 Mand er tænkt anvendte til Betjening af Maskinskyts, som maaske findes ved Vagten?»

Generalen slog ud med Haanden: «Det kan jo tænkes. Men saa er Maskinskytset nok lige saa godt gemt som de skarpe Patroner; og at sætte en halv Snes Mand til at forsvare Landets Hovedarsenal paa et Terræn, der er over 4 Tdr. Land og let tilgængeligt fra alle Sider, er jo fuldkommen barokt. — — Jeg tror iøvrigt at turde garantere Dem, mine Herrer, at De ikke støder paa uforudsete Vanskeligheder. De Dem tilstillede Planer er sikkert udtømmende. Efterretningerne, som har tjent til Grundlag for Udarbejdelserne, er ikke tvivlsomme Spionage-Meddelelser, men faktiske Oplysninger, som ethvert Menneske i København kan læse sig til i officielle Reglementer eller erhverve ved simpelt Selvsyn. Vore civile Agenter, der for Resten alle er udtjente tyske Soldater, har ud over at bruge deres Øjne ikke 65haft noget at gøre. Disse Agenter møder os, i Henhold til deres Instruks, ved Landgangen, for at tjene som Vejvisere, og er paa Forhaand fordelt til de forskellige Kompagnier. Naar Byen er i vor Magt, skal de desuden være behjælpelige med at opslaa de Proklamationer til Befolkningen, som vi medbringer.»

Generalen tænkte sig om et Øjeblik, saa tog han et af Papirerne paa Bordet: «Ja, » sagde han og vendte sig mod Obersten, «der er kun tilbage at overgive Dem denne Angrebsbefaling. Udførelsen hviler nu i Deres Hænder. Det er en Selvfølge, at der handles med den største Energi og Hurtighed; men et maa jeg dog til allersidst paalægge de Herrer: Af Hensyn til de Planer, som Hans Majestæt nærer med Danmark, maa enhver muligt forekommende Modstand nedkæmpes med den allerstørste Hensynsfuldhed — De forstaar, kun flade Hug og Slag og lidt Kolbestød; der skydes ikke, med mindre Selvforsvar absolut maatte kræve det — jeg er overbevist om, at det ikke kommer saa vidt. — Og saa paa Gensyn i København, mine Herrer!»

66

IV KAPITEL

PAA Slaget tre om Morgenen gled i dybt Mørke en Dampbarkasse lydløst op mod den brede Landgangstrappe ved Frihavsmolens Nordende.

Der smuttede fire Skikkelser i Land.

I det hastige Skær fra en elektrisk Haandlygte, som straks efter igen blev slukket, saas et Par Geværløb blinke; de blev forsigtigt holdte nedad.

Dukkede listede Skikkelserne op ad Trappen.

Paa dens øverste Trin stod de et Øjeblik stille. En Snes Skridt foran dem laa Toldvagten, som en stor, oplyst Glaskasse i Mørket. Den uniformerede Toldassistent sad og skrev helt henne ved den østre af de store Ruder; der hang et Telefonapparat paa Væggen; længere tilbage i Rummet halvblundede en Rorsbetjent paa en Stol.

Gemte i Skyggen nærmede de fire Mand sig det lille Hus endnu paa nogle Skridt. Saa fo'r de i Spring ind i Vagten, hvis Dør havde staaet uafloaset.

67

Det var tyske Marinesoldater.

Assistenten fik et Tørklæde i Halsen og faldt bagover uden at give en Lyd fra sig. En af Folkene plantede sig foran Telefonapparatet. Rorsbetjenten trillede ned fra Stolen, inden han endnu rigtig var vaagnet, og blev kneblet og bundet.

Samtidig var ude i Mørket et lille nyt Kommando paa nogle Mand kommen op ad Trappen. De løb hurtigt forbi i Lysskæret og forsvandt ned ad den øvre Frihavns mole.

Paa Molen var alle Lygter slukkede, og den lille Patrouille mødte ikke et Menneske, indtil den, omtrent midtvejs mellem den søndre og den nordre Ende af Molen, stødte paa Kammerater, der var sendt ud som Patrouille Syd fra.

«Ikke noget i Vejen, » blev der gensidig meldt.

«Toldvagten er overmandet, » sagde de Nord fra.

«Og vi gik i Land paa den søndre Ende af Kajen, » svarede de andre, «og har spærret af der. Der ligger nogle oplagte Dampere; de er besatte, og alting er i Orden til at fortøje Transportskibene.»

Saa trak Patrouillerne sig tilbage til deres respektive Poster ...

Da Føreren for den søndre Patrouille kom med sine Folk ned paa Indlandskajen, var de to Transportdampere ved at lægge til.

Efter at de var fortøjede, tog Udladningen sin Begyndelse fra det forreste af Skibene, ad halmbelagte Landgange. I Løbet af ti Minutter var en Bataillon kommen i Land og stillede sig efterhaanden op i en lang Kolonne, der fyldte Kajen i hele dens Bredde.

Klokken 3,42 satte de to første Kompagnier sig i Bevægelse. Det gik fremad, under Dækning af de høje Mure ind til Frihavnen, hurtigt, uden Trit; Kompagnierne svingede ind gennem Hvælvingen under Langelinjepromenaden ned mod Lystbaadehavnen og langs med Baadehuset.

Forreste Kompagni fortsatte, op ad den søndre Trappe.

Bageste standsede.

Det første havde den længste Vej at gaa, gennem Kastelsanlægget, for oppe fra Volden at overrumple Hovedvagten.

Andet Kompagni ventede stille.

Kaptajnen fik set paa Uhret, som han havde spændt om Haandleddet: Om et halvt Minut 3,46!

«Fremad, » lød det i en sagte Hvisken fra Befalingsmand til Befalingsmand.

Det gik videre, op ad Trapperne.

Kompagniet passerede den korte Viadukt og steg stilfærdigt ned ad Trappen til Smedelinjen. Ved Broen over Kastelsgraven delte det sig og gik i to lange Bækker, forsigtigt videre langs med Broens Gelændere.

Inde i Skyggen af Norgesportens Bygning standsede de forreste, medens de bageste sluttede op.

69

De stod alle stille et Øjeblik.

Man hørte ikke en Lyd.

Saa hvislede svagt en Signalføjte lige i Têten af Kolonnen, og i Hurtigløb sprang Soldaterne ind igennem

Porten.

Skildvagten gav et højt Vræl fra sig, inden han, for et Kolbestød, faldt til Jorden, medens Geværret sang hen ad Brostenene.

Folkene i den lille Kasernevagt lige ved Porten blev overmandede, inden de naaede ud af Bygningen, Kompagniets første Deling var straks svinget af til venstre for at bemægtige sig Vaabenkamrene, medens Resten stormede af Sted lige frem, mod Generalens Bolig; paa Vejen brød en Underofficer og to Mand ud for at sikre sig Telefonen hos Adjutanten i Generalstok.

Adjutanten havde tilfældigvis sovet noget uroligt ud paa Morgenstunden og laa halvvaagen, da han hørte Skraalet af Skildvagten ved Norgesporten og en ubestemmelig Tummel.

Løjtnanten sprang ud af Sengen og hen til Vinduet. Han naaede lige at faa taget Gardinet til Side og se Tropper løbe forbi i Mørket, da hans Gadedør blev slaaet ind, og Vandstøvleskridt lød op ad Trappen.

«Fjendtligt Overfald!» løb det forfærdet igennem Officerens Hjerne.

Han fik fat i Telefonen og ringede op: «Amalienborgvagten!»

70

Saa brasede Døren ind i Stuen til Løjtnanten med et Par Mand i Følge.

«Klar, » hørte han endnu svagt fra Telefonen, inden han var revet om paa Gulvet.

Og i samme Nu styrtede Telefonapparatet for et Kolbeslag raslende og klirrende til Jorden.

Den tyske Underofficer var overordentlig høflig, da Lys var bleven tændt, og Løjtnanten stod der med fjendtlige Vagter for de to Adgange til Værelset.

Løjtnanten syntes, at han i Retning af Generalens Bolig havde hørt et Skud.

«Saa har de vel taget Generalen og det hele, » sagde han ophidset, paa tysk, til Underofficeren.

«Det tror jeg nok, Hr. Oberløjtnant, » svarede den anden med sammenslaaede Hæle og Ærbødighed i Blikket.

Løjtnanten tænkte, at saa var jo baade Fører og rimeligvis ogsaa Stabschef og i hvert Fald alle Planer og Ordre faldne i Fjendens Hænder.

«Men det er dog for galt», raabte han ud for sig, «og der er jo ikke engang Krigserklæring!»

Den tyske Underofficer saå paa ham med samme tjenstlige Ærbødighed som før, men tillod sig blot en let Bevægelse med Haanden.

Pludselig lød nogle langsomme Drøn igennem Natten.

«Hvad er det? Hvad er dog det?»

Underofficeren havde ogsaa lyttet.

71

«Skulde det ikke være Portene, som vi lukker? Jeg mener dem for begge Ender af Kastellet. 1ste Kompagni skulde tage den anden Port og Hovedvagten, og vi tog denne her og den kommanderende Hr. General.»

Adjutanten tav. Det var naturligvis rigtigt. — Nu skulde Portene nok blive bevogtede, tænkte han

Ligeledes Kl. 3,42, da de to Kompagnier afmarcherede, der skulde overrumple Kastellet, satte det 3. og 4. tyske Kompagni sig i Bevægelse.

De tog Vejen gennem Kastelsanlægget og svingede ned forbi Gefionspringvandet.

Fra en Bænk der i Nærheden rejste sig pludselig et forsinket natligt Par for nysgerrigt at se, hvad det kunde være for mange Mennesker, som her kom gaaende i Mørke; de blev i en Haandevending tagne ind i Kolonnen og førte med.

Da Kompagniet Kl. 3,52 passerede det meteorologiske Institut, kom en Gadebetjent netop gaaende paa Toldbodvejs Flisen nærmest Træerne i Grønningen.

Betjenten, som var en tidligere Underofficer, blev uset staaende i Skyggen og observerede Soldaterne, der netop naaede ind i Skæret fra de endnu brændende Lygter paa Toldbodvejen; der havde uvilkaarligt slaaet ham noget fremmedartet i Folkenes hurtige Gangart.

72

Dengang det ene Kompagni marcherede ad Amaliegade, medens det andet svingede ned ad Toldbodvejen, var det Betjenten ganske klart, at det ikke var danske Soldater.

Saasart Køen af Kompagnierne var forbi ham, sprang han over Gaden og trykkede saa forsigtigt som muligt den store Rude ind i Beværtningskælderen i Nr. 48, hvor han vidste, der var Telefon. Glasskaarenes Klirren blev helt borte i den rasende Gøen af en Hund, som fo'r imod ham. Han maatte væрге sig for den med et Spark, der slængte den hylende hen ad Gulvet. Telefonen havde han øjeblikkelig fundet.

Betjenten ringede. Han syntes, det varede en Evighed, inden han fik Vagten paa Amalienborg, de maatte jo være der nu om et Øjeblik, de andre!

Men saa blev der svaret.

«Betjent Nr. 930 melder, at jeg har set fremmede Tropper bevæge sig i Hurtigmarch imod Amalienborg».

«Fremmede Tropper?» lød det uvilkaarligt — saa kom der ikke en Lyd mere, og i det samme var Betjenten taget i Nakken af en tysk Patrouille, som var sendt ud af den sluttende Løjtnant i Bredgade-Kompagniet, der havde hørt Hundeglammet.

... Men nede paa Amalienborg stødte den vagthavende Løjtnant sin Dør op og raabte til Skildvagten i Kolonnaden: «Løb over i Vagten og hent Patronkassen! Og til Gevær!»

73

Til Gevær! brølede Posten for Gevær.

Løjtnanten naaede med baade Underofficeren og hele Vagten paa 23 Mand og 2 Spillemænd frem til Geværstøtterne. Geværerne blev fattede; men inden der var Tale om at faa de skarpe Patroner uddelte, vrimlede Tyskerne fra Ny Toldbodgade og Frederiksgade ud over Pladsen.

Den danske Underofficer slog en Prøjser til Jorden med Kolben, men var i næste Øjeblik overmandet, Løjtnanten fik et lammende Slag med flad Klinge over den højre Arm, Folkene maatte give sig for Overmagten efter en Række gensidige Slag og Knubs og Stød med Kolber og Næver; det hele varede ét Minut.

Der saas Lys paa Slottet.

Ovre i Kronprinsens Palæ blev et Vindue lukket op.

Tyskerne havde nu besat de tre Gader og Kolonnaderne.

Der blev stillet to Dobbeltposter ved hvert af Palæerne ...

Baade General, Regimentschef, Oberstløjtnant og vedkommende Bataillonschef var fulgt med Amalienborgkompagnierne.

Ude paa Pladsen lod Generalen den fangne danske Løjtnant kalde til sig.

Han beklagede, at man havde maattet tilføje den unge Officer en dog kun forbigaaende Molest 74og bad ham bringe sig over til Kongens Palæ, for at Generalen ved Henvendelse til Adjutanten kunde faa Foretræde hos Hans Majestæt.

Oberstløjtnanten, ledsaget af en Officer, begav sig til Kronprinsens Palæ for at andrage om en Samtale. Majoren med Adjutant gik til det gule Palæ.

Det fangne danske Mandskab blev sat under Bevogtning i Vagtstuen, medens Regimentschefen etablerede Hovedkvarteret for det samlede Landgangskorps i Officersvagterne.

Klokken var dengang 4,05.

I Løbet af den følgende Time indtraf til dette Hovedkvarter Meldinger om de øvrige militære Foretagenders Forløb.

I Kastellet var en af de danske Officerer, efter at have afgivet to Revolverskud, hvoraf et havde let saaret

en Infanterist, undsluppen i Mørket, men kunde, da Portene var lukkede og alle Udgange besatte, kun være undkommen ved at svømme over Gravene, hvad der næppe havde ladet sig gøre.

løvrigt var Overrumplingen foretaget med en saadan Fart og Energi, at enhver nævneværdig Modstand paa Forhaand havde været udelukket. Baade Officerer, Underofficerer og Mandskab var for den aller største Del tagne paa Sengene. Vagtstyrken havde kun bestaaet af 1 Officer og 15 Underofficerer og Menige, foruden nogle ikke geværbevæbnede Kaserneposter. Kastellet var nu fuldkommen afspærret fra Omverdenen, og Volden ved begge Porte besat med Maskingeværer.

Fra Sølvgadens Kaserne meldtes, at 5. og 6. Kompagni, efter at være afmarcherede Kl. 4, var naaede ad Søndre Frihavnsvej, Anlæget ved Jernbanen og Øster Voldgade til Porten ved Kasernestalden Kl. 4,17 uden at være bleven observeret. Her modtoges de af en af de civile Agenter, som med Nøgle aabnede Porten for dem. Der var ingen Vagt ved denne. Kasernen overraskedes fuldstændigt og blev besat uden Modstand. Kasernevagten, som bestod af 1 Underofficer og 9 Mand, var ikke geværbevæbnet. Københavns Kommandant, 5 Officerer og c. 500 Underofficerer og Menige faldt i Kompagniets Hænder. Saa at sige alt Mandskab blev taget paa Belægningsstuerne. Det syntes at være lykkedes nogle Officerer og Underofficerer ved Flugt ud ad Vinduer at have unddraget sig Fangenskab.

Hvad Livgardens Kaserne angik viste den i Instruksen forudsatte Eventualitet sig at være indtruffen, idet Kasernen var bleven alarmeret, sandsynligvis fra et af Amalienborgpalæerne, i hvilke det mod Slottet fremsendte Kommando af Hensyn til den kongelige Familie ikke straks var trængt ind og havde afbrudt Telefonforbindelserne.

76

De mod Kasernen fremsendte Kompagnier — 7. og 8. — der var afmarcherede samtidigt med og ad samme Vej som 5. og 6., trængte derfor med $\frac{1}{3}$ Kompagni ind i Rosenborg Have ad dennes nordligste Port og havde, efter let at have overmandet den lille Rosenborg-Vagt, besat Slotsbastionen, hvorfra Kasernens Eksercerplads og samtlige dennes Udgange fuldstændig heherskes. De resterende $1\frac{2}{3}$ Kompagni tog Stilling i Botanisk Have ud for Kasernens Udgange mod Østervoldgade. Der afsendtes en Parlamentær til den øverstbefalende paa Kasernen, som nægtede at overlevere denne. Det blev derefter betonet, at Kasernen var omringet, og at ethvert Forsøg paa at forlade den, vilde blive mødt med Vaabenmagt. Et saadant Forsøg var fornuftigvis ikke bleven foretaget af Belægningen, hvis iforvejen kendte Fredsstyrke paa c. 150 Mand næppe i Løbet af Aftenen var bleven mere end fordoblet ved de mødte Reservister.

Til Bevogtning af Vaabenbeholdningerne i den ubelagte Kronprinsessegades Kaserne havde Kommandoet detacheret en Halvdeling.

Klokken 5,10 indtraf de definitive Meldinger fra Slotsholmen.

3dje Bataillon var begyndt sin Udladning Kl. 4 og afmarcherede Kl. 4,10 gennem Kastelsanlæget og Bredgade til Holmens Bro, som besattes Kl. 4,27. De patrouillerende Gadebetjente og enkelte Civilpersoner, 77som Kolonnen stødte paa under Vejs, tog den med sig. 9. og 10. Kompagni var derefter ad Christiansgade og Proviantgaarden gennem nogle Plankeværksporte, som let sprængtes, trængte ind paa Tøjhusets Grund. Den af 1 Underofficer og 8 Mand bestaaende Vagtstyrke, hvoraf kun de 6 var geværbevæbnede, forefandtes alarmeret, men stod selvfølgelig ganske magtesløs overfor den Opgave at skulle forsvare det mægtige Terræn. Enhver Tanke om Modstand var udelukket.

Efter at samtlige Adgange til Tøjhuset var besatte, tog 11. Kompagni Ministerialbygningen med Finanshovedkassen i Besiddelse; 12. Kompagni besatte med 1 Deling Nationalbanken og detacherede $1\frac{1}{2}$ Deling til Besættelse af Hovedtelegrafstationen og til foreløbig Bevogtning af Banegaardene. Kl. c. 4,47 var de 6 til Slotsholmen førende Broer besatte.

Kanonbaaden «Panther» og en Torpedobaad var løbet igennem Havnen til Knippelsbro, der saavel som Langebro blev aabnede, for at spærre Feltartilleriet inde paa Amager. Strækningen mellem begge Broer bevogtedes derpaa af «Panther», medens Torpedobaaden var stationeret i Børsgraven.

Overfaldet paa Trekrøner var fuldendt planmæssigt. En Del af Besætningen fandtes beskæftiget med Arbejde; men Baaden naaede midtvejs ind i Havnen, inden Folkene blev opmærksomme 78paa den i Mørket. Baadene var tørnet haardt mod Kajen, to Matroser ved den Lejlighed blevne kvæstede. Besætningen, som ikke var geværbevæbnet, havde søgt at naa Indgangen til Kasematterne, sandsynligvis for at hente Geværer, men var hurtigt bleven tvunget til Side og havde maattet opgive al Modstand, uden at et Skud blev løsnet. Fortchefen, der fuldt paaklædt ilede til, var bleven omringet og nødsaget til at overgive sig.

Ved Forsøget paa at overrumple Middelgrundsfortet var Barkasserne blevne anraabt af Posterne, som derefter havde slaaet Alarm. Matroserne kom i Land; men Besætningen var forbleven i Kasematterne for at sætte sig til Modværge derfra; det lykkedes ikke at naa Fortets Telegrafstation, hvad der dog havde været uden Følger, eftersom Hovedcentralen allerede var bleven taget. Kun nogle faa Mand af Besætningen var forbleven paa Voldene, og Kanonerne havde saaledes ikke kunnet betjenes. Ved Landsætningen havde en

Matros forfejlet Springet fra Barkassen og var formodentlig druknet.

Kort efter at Regimentschefen havde modtaget de sidste Meldinger, traadte Generalen ind i Vagten.

«Jeg melder Hr. Generalen, at alt er i Orden», sagde Obersten.

Generalen trykkede hans Haand.

79

Obersten løftede lidt paa Hovedet, lyttende; der rullede Vogne over Pladsen udenfor.

«Ja», sagde Generalen, som havde fulgt hans Bevægelse, «det er Vogne. Hans Majestæt har været saa naadig at ville tilsige Ministrene til Statsraad allerede Kl. 6½».

I det samme lød Ordonnansbank paa Døren.

«Kom!»

En Ordonnansofficer traadte ind og meldte til Generalen:

«Têten af vor anden Echelon med Resten af Brigaden, Divisionsartilleriet og Ulanregimentet passerer i dette Øjeblik Bomløbet».

«Godt», sagde Generalen.

80

V KAPITEL

DEN gamle Kaptajn, som havde talt ved Kvindevalgretsmødet, kom først sent hjem den Aften i sin Bolig ude paa den anden Side Frederiksberghave.

Hans Soveværelse vendte ud mod Fasankirkegaarden, og i Lænestolen derhenne ved Vinduet holdt han om Dagen meget af at sidde, nu, som gammel Mand, og bare se frem for sig, ud i Luften.

Den Udsigt var ham kær, ikke blot fordi den var fri, og der var Himmel og Træer; men fordi de Træer var unge og voksede paa en Kirkegaard. Der var en Modsætning heri, som gjorde hans Sind godt. Han skulde selv ligge derude paa dette Stykke fri Mark, der var taget ind til Hvile for de døde, og hvor han havde begravet sin Hustru under spæde Træer, der saa forunderligt syntes ham at passe til hans Ungdomskærlighed. Han og hun skulde ikke ligge inde paa Garnisons Kirkegaard med dens gamle Træer og Mindestøtter, der talte 81 om hensmuldret Fortid med Sværd og Laurbærkranse. Kun den evige Himmel og Solskinnet skulde se ned paa deres Grave og paa de Blomster, der med Aarets Skiften voksede frem og visnede, ligesom de havde gjort det, der laa gemte her. Hans Børn var i Udlandet eller gifte borte fra København, han var alene og følte det som en Naade, der var givet ham, nogle Øjeblikke, hvori det undtes ham at skue tilbage og gøre sig rede til den store Appel. Livet omkring ham virkede egentlig allerede, som om han saá det gennem en omvendt Kikkert.

Hver Aften, naar den gamle Mand lagde sig i sin Seng, havde han Følelsen af, at han var naaet en Dagsmarche længere frem imod det Maal, som var hans Tanke kært, det store Livets sidste Øjeblik. Maaske havde hans Børn da kunnet komme fra deres Hjem og deres Børn over til ham; men det vidste han, at om han end skulde ligge ganske ene, vilde i den sidste Stund to Hænder møde hans og holde dem fast, som de havde gjort det hin Dag for mange, mange Aar siden

Men den Nat efter Kvindevalgretsmødet følte han sig hvirvlet tilbage i det Liv, som han endnu stod i, næsten mod sin Vilje.

Der var jo erklæret mobil — mobil som dengang, i 64, da Blodet i Aarerne havde de tyve Somres Varme, da man var saa fuld af Haab, og det hele gik saa ynkeligt, men det altsammen dog 82 betød ingenting, fordi man var saa ung! Og nu! Man selv gammel! Og de omkring en! Hvad var det for en Slægt? Ordgydere og Pennehelte og fantastiske Brobyggere, der gravede Fundamenter i Sand og Sand og atter Sand og troede, det var Granit. Eller havde virkelig Verden forandret sig; var den drejet den anden Vej om Aksens i det knappe Halv-Sekel, der var forløbet siden da? Var Ilden i Vulkanerne udslukket? Havde

Mennesket i sin fremskredne Kultur lært at kue Naturkræfterne? Afgav denne samme Kultur mindste Betyggelse for Nationernes fysiske og moralske Eksistens? Det havde jo dog vist sig Gang paa Gang, at det ikke var saa. Men herhjemme, hvad havde man ikke maattet høre! Aar efter Aar havde Tyskland og England gaaet og ventet paa Krigen, som deres økonomiske Konkurrence over hele Verden nødvendigvis maatte afføde. Men alligevel beroligede en ledende dansk Politiker sine Vælgere med, at i Nutiden var det ikke Handelsinteresser, men nationale Modsætninger, der fremkaldte Krige! Det havde man i Danmark kunnet sige efter Kampene om Korea og Mantschuriet og Spændingen mellem Japan og Amerika — Portugisernes, Hollændernes og Englændernes Verdenskampe laa naturligvis for langt tilbage for saa vidtskuende Mennesker! Og saa nu! I dette Land, som Omstændighederne havde svømmet ud i en Vrøvlets Afkrog af Tilværelsen, var der i Dag erklæret 83mobil, mobil! Men paa Mødet i Aftes havde de da ogsaa sagt, at selvfølgelig var det hele Humbug, og paa Vejen hjemad gentog Folk det Gang paa Gang, at det kun skulde være et Komadiespil. O, du store, alvorlige og grusomme Verden — fik virkelig et Folk saaledes Lov til at spille Komædie?

Kaptajnens Tanker stod stille.

Han følte sig uendelig træet.

Saa kom han i Seng, faldt haardt i Søvn, men vaagnede meget tidligt og kunde ikke falde i Søvn igen.

Sidste Gang, han havde tændt Lys og set paa Uhret, var Klokken endnu ikke mere end ti Minutter over fire.

Men Klokken halv fem stod Kaptajnen alligevel op, tændte Lys og begyndte at klæde sig paa; han var paa denne Tid af Aaret vant til at staa op ved halv seks Tiden, da det var lyst, og han kunde ikke udholde at blive liggende.

En Snes Minuter før seks stod han allerede nede paa Vejen for at gaa sin Tur.

Det var en kold, men frisk Foraarsluft, som kunde gøre en helt glad, Solen skinnede og vilde snart faa varmet igennem, Fuglene sang i Villahaverne.

Lige for den Vej, hvor Kaptajnen boede, laa Endestationen for Sporvognen. Den Vogn, som skulde gaa ind Klokken tre Kvarter til seks, holdt 84paa Sporet; men Folkene var der ikke; de stod henne ved Indgangen til Frederiksberghave sammen med et Par Koner og en Mand i Skjorteærmer fra Beværtningen, der var ved at lukke op. Det saá ud, som om de læste paa noget.

Kaptajnen kom nærmere. Der var slaaet Plakater op paa de to Støtter ved Indgangen til Haven.

Folkene gjorde Plads for den gamle Herre, han følte, at de saá lidt forlegne eller uforstaaende paa ham, som om de søgte hans Bistand.

Mændene hilste.

«Hvad er det?» spurgte han med et Blik mod Plakaterne.

«Ja, » sagde han fra Beværtningen, «det maa jo være noget Sludder.»

«Det er nok en Reklame, » sagde en af Sporvognsmændene, «saadan som den om Maanen, som Præsten gik paa — fra Kaffehandelen ... Nu er der jo ingen Vogn kommen fra Byen endnu; men de er vel nok slaaet op ogsaa derinde ...»

«Ja, alt det, de kan finde paa!» sagde en af Konerne.

Kaptajnen havde faaet Næseklemmerne frem og læste:

Proklamation.

Danske!

For under den opstaaede krigeriske Konflikt imellem det tyske Rige og England at forhindre 85Besættelsen af dansk Sø- og Landterritorium ved engelske Stridskræfter har Hans Majestæt den tyske Kejser set sig nødsaget til at lade iværksætte en foreløbig Afspærring af Store Bælt samt en Besættelse af København.

Der tør i disse Skridt ikke ses noget Forsøg paa at indlede Fjendtligheder imod den danske Befolkning, endsiges at Kongeriget Danmarks Tilværelse som selvstændig Stat derved skulde anses truet. Hans Majestæt den tyske Kejser har kun tilsigtet rettidigt at hidføre en Basis, som vanskeligt vilde kunne omstødes, for den Alliance mellem Kongeriget Danmark og det tyske Rige, angaaende hvilken Forhandlinger allerede tidligere

have været indledede.

Det engelske Ørige vil ikke paa nogen virksom Maade kunne træde hindrende i Vejen for en saadan venskabelig Alliances lykkelige Afslutning. Medens en engelsk Flaade, uden talrige Landgangstropper, tidligst vil kunne naa Vandene omkring de danske Øer efter kommende Midnat og paabegynde Udslibning den følgende Morgen, ville foruden de tyske Stridskræfter, som allerede have foretaget Afspærringen af Store Bælt og besat København, i Løbet af Dagen over 20,000 Mand tyske Tropper af alle Vaabenarter være udskibede paa Sjælland til foreløbig Sikring af denne Landsdel. Inden næste Dags Aften vil et helt Armékorps staa rede til denne Opgaves fuldstændige 86Gennemførelse, ligesom samtidig andre tyske Troppestykker ville forhindre mulige Forsøg fra engelsk Side paa ved Okkupering af andre Landsdele at øve Tryk paa det danske Folk og dettes Regering.

Danske!

Da Danmarks Rige ved det syttende Aarhundredes Midte truedes med Undergang for svenske Vaaben, flagrede brandenburgske og kejserlige Faner ved Siden af Dannebrog til Rigets Frelse.

Tyskland er nu rede til at bistaa Eder ved det Forsvar af Eders dyre Fædreland, som vil blive uomgængelig nødvendigt.

Maatte Lykken følge de saaledes allierede Magters Faner!

Den Øverstbefalende for de tyske
Okkupationstropper paa Sjælland.

Kaptajnen havde en Fornemmelse, som om Jorden pludselig gyngede under ham. Forvirret saá han paa Folkene, der stod omkring ham; han havde helt glemt, de var der.

«Var det saa ikke en Reklame?» spurgte Sporvognskonduktøren lidt usikkert.

«Jo, » fo'r det ud af den gamle, «det var en rigtig Reklame — for Biografteatrene over hele Verden — Tyskernes Overfald paa København — og sikken et Stof til Ekstrablade!»

De andre saá forbavsede og halvt fornærmede 87paa ham; men Sporvognsfolkene maatte skynde sig af Sted; de skulde jo ind med Vognen.

Kaptajnen tog med.

Det var kun Arbejdere, som steg paa, efterhaanden som Vognen naede videre; det var jo tidligt. Flere af dem havde set og læst Proklamationerne; da Vognen passerede Landmandsbankens Filial paa Hjørnet af Lindevej og Gamle Kongevej, var en af Plakaterne slaaet op paa Facaden.

Der blev talt højt og hidsigt inde i Sporvognen og paa Bagperronen, hvor Kaptajnen sad; men han hverken kunde eller vilde prøve paa at følge nogen af Samtalerne; det var, som om alting drejede rundt omkring ham.

Indtil pludselig alle Folk strakte Hals, ogsaa de ude paa Gaden, da Vognen holdt ved Svinget ud til Vesterbrogade, og en Ulanpatrouille kom imod den inde fra Byen.

Kaptajnen var sprungen af Sporvognen og stod stille midt ude paa Kørebanen: det var en Officer og ti Mand, de drejede i skarpt Trav ned ad Helgolandsgade — formodentlig imod Halmtorvet.

I samme Øjeblik, som Kaptajnen havde faaet Øje paa Ulanerne, virkelige, levende, med Chapkaer og Lanser, til Hest, af Sted ned ad Gaden, havde han set foran sig et støvet Stykke Landevej, under en blaa Himmel, ligesom den i Dag, hvor Solen skinnede, ligesom i Dag, men meget mere stikkende, og vaabenløse, danske Soldater, 88smudsige og svedige, blev drevne forbi af Ulaner, medens han selv sad paa Agebrædtet af en Vogn, segnefærdig af Udmattelse, med Tungen klæbende i Ganen og den saarede Arm saa snurrende tung, at han syntes, den maatte glide ud af Bindet ...

Kaptajnen kom til sig selv. Der var en Kusk, som havde raabt Varsko. Han sprang til Side og gik videre, paa Fortovet, ind ad Byen til.

... Og saa havde de dog slaaedes den Gang ... bidt fra sig som Hunde ... af hans Brigades Officerer var efter Stormen kun en Tredjedel usaarede tilbage, Gud være lovet!

Men nu! Det hele maatte jo være hæderløst fangent, æreløst tvungent ... Men var der da overhovedet noget mere her i Danmark, som kaldtes Ære? Ære i den gammeldags Forstaaelse af Ordet, som noget, der ogsaa rent fysisk sad en i Kroppen. Skulde Ære i den Forstand fremtidig kun være store Nationer forbeholdt? Havde de alene Ret til at føle den Fornemmelse risle en baade gennem Sjæl og Legeme, enten man saa

havde sejret eller var bleven overvunden? Hvad var der dog sket i Nat? Hvor jammerligt havde det altsammen været, naar man rigtig fik hørt om det? Det var jo ikke til at udholde at tænke paa ...

Kaptajnen var naaet til Raadhuspladsen. Sporvognstrafiken var øjensynlig standset. Vogne holdt 89 paa Sporene fra Venteskurene ned forbi Raadhuset.

Han havde et Indtryk af, at en stor Del Mennesker nu var kommen paa Benene og talte op, medens endnu mange Vinduer i Husene rundt omkring var lukkede og med Gardiner for — men for Resten var det ham, som om han vandrede ganske alene, uden hverken at høre eller se, blot optaget af at bane sig Vej for at erfare noget ubestemt, ukendt, men som han paa Forhaand vidste var frygteligt.

Han fulgte uvilkaarligt Sporvognslinjen ned igennem Stormgade.

Da stod han stille overfor Stormbroen.

Der laa de! — Fjenderne, de gamle, som han kendte, med de flade Huer — en Skyttegrav havde de gravet i det lille Anlæg foran Thorvaldsens Museum; ja, derfra havde de hele Broen under Ild; til Overflod havde de spærret den med Pigtraad, som var trukket mellem Kajelænderne paa begge Sider af den; forsigtige Folk, som de var!

Den gamle Soldat saá over imod Tøjhusbroen, han kunde se en Post med Gevær over Skulderen; selvfølgelig.

Der var kommen en underlig Interesserthed over ham, hurtigt gik han af Sted, ned forbi Assistenshuset, uden at ænse Mennesker, han mødte.

Højbro kunde han se var barrikaderet, Folkene 90s ad med Ryggen op imod Barrikaden, nogle af Slotskirkens Vinduer mod Kanalen var taget ud; dér laa vel deres Reserver inde! ...

Ud for det ene af Gammelstrands Fiskehuse mødte Kaptajnen igen Ulaner, en Underofficer og fire Mand, der kom ridende i Skridt. Samtidig saa han en lignende Patrouille svinge ned imod Hotel Royal. Da han kom til Absalons Statue, holdt dér Resten af Ulandelingen, en Snes Heste. Kaptajnen tænkte, at de naturligvis red Gaderne af til Forhindring af Sammenstimlen.

Og der var heller ingen Sammenstimlen af Mennesker. De Folk, som var paa Benene, mest Arbejdere og Arbejdersker, som ikke havde kunnet komme igennem for Afspærringerne, talte ikke meget, men gik omkring eller stod, faa Stykker samlede. Det var næsten, som om de saá paa en Ildebrand eller paa et Sted, hvor der var sket en Ulykke.

I Anlægget bagved Holmens Bro var der ogsaa en tysk Skyttegrav. Der stod Poster foran Ministerialbygningen og i Zahlkammerporten ... bag den Port laa Tøjhuset, der altsaa nu var i Fjendens Haand.

Kaptajnen vendte sig; de fjendtlige Poster stod foran Nationalbanken, med Guldbeholdningen og det øvrige, som alt økonomisk Liv i Landet hvilede paa ...

Han havde set nok.

91

Han kunde ikke holde et Suk, næsten et Skrig, tilbage.

«Ja», sagde der en Herre, som han slet ikke havde lagt Mærke til stod ved Siden af ham, «det er forfærdeligt.»

Kaptajnen saa ind i et Par graablaa, danske Øjne, der skælvede af Forknythed.

«Jeg har været ude ved Amalienborg, » sagde den anden, «der staar tyske Skildvagter; det er taget, alting er taget, Kastellet, det hele —. Jeg talte med en Arbejder, han havde paa Grønningeboulevarden Klokken seks mødt en hel tysk Bataillon med Ulaner i Spidsen, de marcherede mod Østerbro. Og nede ved Kvæsthusbroen siger de, at der vrimler med Tyskere, Artilleri og Rytteri og alting; der kommer stadig flere og flere i Land.»

Det sortnede for den gamle Mand.

«Fik de ondt?» spurgte den Herre, han havde talt med.

En anden havde lagt en Arm om hans Ryg.

«Aa nej, nu gik det over.»

Herren rystede paa Hovedet: «Aa Gud ja, hvor det dog er sørgeligt!» sagde han som en Fortsættelse af hele den almindelige Tankegang. — «Jeg kan heller ikke begribe det. Vi kunde godt have ført en klog Udenrigspolitik.»

Kaptajnen saá med et stort Blik ind i det godlidende Ansigt overfor ham. Han var kommen 92ganske til sig selv. Det saá ud, som om han vilde sige noget; men han tav og banede sig blot roligt Vej igennem den lille Gruppe Mennesker, han var kommen til at staa i.

Langsomt naaede han ind i de stille Gader bagom Stranden.

«Føre en klog Udenrigspolitik» — det blev altsaa de sidste Jammerord, som skulde hugges ind paa Danmarks Epitafium ved Siden af de glørværdige «Hvad kan det nytte?» Indskrifter af ganske samme Haand. Usle Forsøg paa Undskyldninger af et Folk, som ikke vilde kende Ordet Offer! — «Føre en klog Udenrigspolitik». Dette Abracadabra for barnagtige Fantaster. Dette uværdige Haab om at spare Ofrene af Penge og Sved og Blod, undgaa Møje og Afsavn og samfundsmæssig Underordnen sig under Disciplin, det allerværste for en Slægt, som vilde nyde i den størst mulige individuelle Uafhængighed.

Kaptajnen mærkede en kvalm Vandsmag i Munden, syntes, han følte sig helt utilpas igen, kunde næsten ikke mere staa paa Benene.

Lige for Slagterboderne, i Vingaardsstræde, laa en tarvelig Kafé.

Kaptajnen gik derop.

Der var ikke andre i Lokalet end en halvgammel Opvarter.

«Vil De give mig en Kop Kaffe!»

93

«Saa gerne, Herre, » der saá igen et Par skræmte Øjne paa ham, «aa Gud — sikken en Ulykke ...»

«Vær saa god at give mig den Kop Kaffe — hører De!»

Kaptajnen satte sig i det fjerneste Hjørne af den tomme Stue.

Da Opvarteren kom tilbage med Kaffen, begyndte han igen at tale om Ulykken, vilde øjensynlig gerne have en Passiar om alt det skrækelige, der var hændt; men Kaptajnen vinkede af med Haanden.

Saa tog den anden godmodigt en af Morgenaviserne og lagde hen paa Bordet til ham.

Et vellykket Møde stod der med store Bogstaver — En Røst fra Fortiden — der var et Billede neden under. Det skulde være ham selv, den Mand paa Talerstolen.

Ministeriets Mobilisering stod der paa tredje Side og længere henne Rigsdagens store Dag. — Bevillinger til Mobilisering? ...

Kaptajnen lod Avisen falde.

Javel. Derhenne foran Nationalbanken, paa Slotsholmen, paa Amalienborg stod de, der skulde stemme over Bevillingerne. Og de blev dyre. En Krigsskueplads blev dette Land, hvor man enten skulde nødtvungent slaas med en anden overlegen Fjende eller udsuges under Vanære. — Det næste Nummer af dette Blad og af alle Blade, hvorledes mon det kom til at se ud, efter at høflige men 94bestemte tyske Officerer havde aflagt deres tjenstlige Besøg paa Redaktionerne?

Og hvad der saa skete — lige forfærdeligt vilde det være. Lige rædselsfuldt vilde vi være stedte i Kampen mellem de to store, som vi end ikke havde gjort noget Forsøg paa at stænge ude.

Ve de ulykkelige, som nu havde at tage den tveæggede Beslutning!

Fædrenes Synder og deres egne Synder vilde hjem søges paa dem og deres Efterkommere i Led paa Led

...

Kaptajnen følte atter den kvalme, stemmende Fornemmelse fra før og med en overvældende Styrke. Han søgte pludseligt at rejse sig op fra Stolen, men faldt tilbage. Haanden greb i et Nu hen til Hjertet. Saa gled den ud, og den gamle Soldats Hoved sank stille ned mod Brystet ...